

LLEÓ TOLSTOI

El Domini de les Tenebres

*Quan la pota té envescada,
l'au es prest agafada.*

DRAMA EN CINC ACTES

TRADUCCIÓ D'EN

JOAN PUIG I FERRETER

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE L'AVENÇ

1912

LLEÓ TOLSTOI
(1828-1911)

ACTE PRIMER

PERSONATGES

PERE, pagès ric, 42 anys, casat per segona vegada, malaltic.

ANICIA, sa muller, 32 anys, mandrosa.

AKULINA, filla del primer matrimoni, 16 anys. Sordeja, es un poc estúpida.

ANIUTKA, filla d'en Pere, 10 anys.

NIKITA, jornalier d'en Pere, 25 anys.

AKIM, pare d'en Nikita, 50 anys, pagès lleig i devot.

MATRIONA, sa muller, 50 anys.

MARINA, orfena, 22 anys.

ACTE PRIMER

L'acció passa en un poble bastant gran, a la tardor. L'escena representa l'espaiosa isba d'en Pere, el qual està assegut en un banc, enseïnat en apariar un collar de cavall. L'Anicia i l'Akulina filen.

ESCENA PRIMERA

EN PERE, L'ANICIA I L'AKULINA

(Les dugues dones canten.)

PERE (*mirant per la finestra*). — Els cavalls ja s'han tornat a escapar. Encara vull veure que 'm mataran el pollí. Nikita! Eii Nikita! Que es sord? (*Para l'orella. Després s'adreça a les dones.*) No sentiu res, vosaltres : oi?

VEU D'EN NIKITA (*a jòra*). — Què 'y ha?

PERE. — Fes tornar els cavalls.

VEU D'EN NIKITA. — Està bé, però doneu-me 'l temps d'anar-hi.

PERE (*movent el cap*). — Aquests jornalers! Si jo aguéss estat bé de salut, mai n'auria llogat. ¡Com

vos fan patir! (*S'alça, i s'asseu altre cop.*) Nikita!
 Ja veureu com no ve, per més que m'esgargamelli.
 Que vagi una de vosaltres a emmenar els cavalls.
 Akulina, vés-hi!

AKULINA. — Emmenar els cavalls?

PERE. — Dimontri! Per què no?

AKULINA. — Hi vaig. (*Se'n va.*)

ESCENA II

EN PERE I L'ANICIA

PERE. — Que es distret, per al treball, aquest minyó!
 Sempre queda algun cap per lligar, amb aquest
 Nikita.

ANICIA. — Tu treballes molt, en bona fel tu, que
 no fas sinó jeure arrimat a l'estufa o sobre 'l
 banc! No costa gaire, d'esser exigent.

PERE. — Si no 's fos exigent amb vosaltres, no se'n
 sortiria mai. Oh! quina gent!

ANICIA. — Vols sempre que 's facin deü feines alora,
 i amb tot i això la teva boca no para de renegar.
 T'es molt planer, manar de des l'estufa ben ca-
 lental!

PERE (*sospirant*). — Oh! Si no estigués malalt, en un
 girant d'ulls engegaria tot-om al carrer.

VEU DE L'AKULINA (*a fóra*). — Petit! petit!... Pxutl
 pxutl... (*Se sent renillar el polli i el córrer dels
 cavalls en el clos de l'isba. Carrisqueja la feixuga
 porta de justa al tancar-se.*)

PERE. — Contar falornies : vet-aquí 'l que sab fer
 molt bé. No : no 'l tindria ni un minut si...

ANICIA (*estrajent-lo*). — No 'l tindria ni un minut si...
 Treballa, i tindras dret de queixar-te dels altres.

ESCENA III

ELS MATEIXOS I L'AKULINA

AKULINA (*entrant*). — ¡Que m'ha costat, de fer-los seguir!... sobre tot el Grisè.

PERE. — I on es en Nikita?

AKULINA. — En Nikita? Al carrer.

PERE. — Què 'y fa?

AKULINA. — No 'u sé. Garla que garla a la cantonada de casa.

PERE. — No 'y ha manera de fer-lo treballar! ¿Amb qui garla?

AKULINA (*que no ha sentit la pregunta*). — Què?
(*En Pere fa un gest de despit. L' Akulina s'asseu i pren la filosa.*)

ESCENA IV

ELS MATEIXOS I L'ANIUTKA

ANIUTKA (*corrent. A sa mare*). — El pare i la mare d'en Nikita han vingut per emportar-sel. Diuen que s'anyoren massa, tots sols...

ANICIA. — Això es mentida!

ANIUTKA. — Que 'm mori si no es cert! (*Riu.*) Fa un instant, passava jo pel costat d'en Nikita, i m'ha dit: «— Adéu, Agna Petrovna! Vaig a deixar-vos. Espero que vindras a dançar a les meves bodes.» I reia molt fort.

ANICIA (*a son marit*). — Ja veus quant se li 'n dóna de tu i de casa teva, que se 'n vol anar.

PERE. — Que se 'n vagi! Com si no n'agués de trobar d'altres!

ANICIA. — I, els diners que li has avançat, ¿qui te 'ls tornarà? Digues!

(*L'Aniutka s'acosta a la porta, escolta 'l que diuen en Pere i l'Anicia, i torna a fogir.*)

ESCENA V

L'ANICIA, EN PERE I L'AKULINA

PERE (*amb les celles contretes*). — Doncs bé! aquests diners ens els pagarà amb el seu treball aqueix istiu.

ANICIA. — Oh! prou que 'u veig, que t'alegra veure-li girar l'esquenal! Però de mi no te 'n recordes gaire: jo sola auré d'agavellar tota la feina com una bestia de càrrega. La teva filla, ja sabs que no es pel seu bon grat, que posa mà a la feina. En quant a tu, en tot l'ivern no 't mouras de l'estufa: veritat? Oh! Ja 't conec!

PERE. — ¿Què vens a piular, quan encara no 'ns ha parlat de la seva marxa?

ANICIA. — L'establa es plena, i, en el precís moment que no tens ni un feix de forratge per peixer les vaques, vols deixar marxar el moço. Nol per res d'aquest món no vull fer la feina d'un ome. Si hem d'estar així, jo també m'ajauré vora l'estufa. Que vagi tot com Déu vulgui: jo no 'm cuidaré de res.

PERE (*a l'Akulina*). — Vés a cercar el forratge per a les besties, que ja es l'ora.

AKULINA. — Ja 'y vaig. (*Se posa el captà i pren una corda.*)

ANICIA. — No seré pas jo qui treballi per la teva bona cara: això no t'ho pensis. En bona fe que nol! Treballa tu també!

PERE. — Proul proul Per què estas tant enfurismada?
Sembles una ovella rabiosa.

ANICIA. — Això tu! Tu sí, que ets un goç rabiós!
Passes el dia sense fer res! No, m'enganyo : treballes amb els queixals, i no pas poc. Un veritable goç rabiós : aquesta és la paraula.

PERE (*Escup amb menyspreu i 's vesteix.*) — Puf! Que Déu me valgui! Deixa-m anar a veure què 'y ha, d'això. (*Se 'n va.*)

ESCENA VI

L'ANICIA I L'AKULINA

AKULINA. — Per què mal-parles al pare?

ANICIA. — Que n'has de fer, tu? Calla, estupidal

AKULINA (*anant cap a la porta*). — Ja sé per què estas enfurismada. No 'm fas por, perxò. Si 'y ha una bestia, aquí, ets tu.

ANICIA. — Què has dit? (*Cerca amb els ulls un objecte amb el qual pugui batre l'Akulina.*) Ten compte, que 't pentinaré!

AKULINA (*obrint la porta*). — Goçal Dimonil! No me reixes altre nom! Dimonil!... Goçal goçal!... Dimonil!... (*Fuig.*)

ESCENA VII

L'ANICIA (*sola*)

ANICIA (*reflexiona*). — «—Vine a dançar a les meves bodes», ha dit ell. Potser voldrien casar-lo. Ten compte, Nikita : mira que 'm coneixeras... No, nol

Sense ell no podria viure. No 'l deixaré pas marxar!

ESCENA VIII

L'ANICIA I EN NIKITA

NIKITA (*Entra mirant a tots costats. Quan veu que l'Anicia està sola li diu a l'orella:*) — Amiga, la cosa s'embolica. Figura-t que ha vingut el pare per emportar-sem a casa. Me mana que 'l segueixi: «— Te casarem, — me diu — i restaras per sempre més entre nosaltres.»

ANICIA. — I bé! casa-t! Què se me 'n dóna, a mi?

NIKITA. — Aquesta sí que es bona! Jo venia per trobar, junt amb tu, la manera de sortir del trangol, i tu no 'm sabs respondre sinó : «— I bé! casa-t!» Quina mosca t'ha picat? (*Fa l'ullet amb malícia.*) I doncs! ja 'u has oblidat tot? Digues!

ANICIA. — Casa-t. Me 'n passaré facilment, de tu: creu-ho.

NIKITA. — Què tens, que 'm tractes així? Mireu, la gran senyora! Ni amanyagar-se, deixarà. ¿Per què estas rebiosa?

ANICIA. — Perquè tu vols deixar-me. Ja que tu 'm deixes, jo no 't necessito per a res. Ja 'u sabs!

NIKITA. — Vaja, Anicia : no t'enfadis. ¿Creus que vull oblidar-te? Això mai de la vida! Per tant, jo no t'abandonaré del tot. Que 'm casin, si tantes ganes ne tenen! De totes maneres jo tornaré a tu. Però, això sí, auriem de procurar que no se m'emportin a casa.

ANICIA. — Se me 'n donarà força, de tu, un cop siguis casat!

NIKITA. — Vaja, no t'entoçudeixis! Prou sabs que no puc desobeir la voluntat del pare : ja sabs que això es impossible.

ANICIA. — No facis pagar la culpa a ton pare : val més que diguis la veritat. Temps ha que estas en intimitat amb ta estimada Marina. Es ella, qui t'ha ficat aquesta idea al cap. Per alguna cosa ha vingut aquí aquests darrers dies.

NIKITA. — La Marina? Està ben llesta, per a mi... Si t creus que es ella sola, que m ve al darrera...!

ANICIA. — Per què ha vingut, ton pare? Estic certa que tu l'has enviat a cercar, traïdor : tu m'has enganyat! (*Plora.*)

NIKITA. — No creguis res d'això, Anicia. Te juro que no sé res de tots els seus projectes. No'n sé res i no'n vull saber res. Es aquest bon ome, mon vell pare, qui té aquesta gran pensada del casori.

ANICIA. — Si tu no 'l vols obeir, qui t'hi obliga? qui t'hi força?

NIKITA. — Jo no puc anar contra la voluntat del meu pare : això ja 'u sabs!... ni encara que no tingui ganes de casar-me.

ANICIA. — Doncs, així, defensa-t.

NIKITA. — Conec un minyó que ha volgut defensar-se com tu dius, això es, desobeint. Doncs bé : se l'ha fuetejat davant del tribunal. Es molt senzill: que un minyó no obeeix? li pecigollegen les costelles a vergaçades.

ANICIA. — Prou bromejar! Escolta, Nikita : si t cases amb la Marina, no t responc de mi. Res me farà recular. He pecat, he trencat la llei : ¿no es cert? Doncs res m'aturarà. Prova d'anar-ten només : te juro que m mataré.

NIKITA. — Quin interès tinc en deixar-te? Si n'agués tingut ganes, temps ha que auria pogut fer-ho. Té : fa alguns dies, l'Ivan Semionitch

desitjava que entrés de cotxer al seu servei: doncs bé! no 'u vaig voler. I això que auria estat com el peix a l'aigua. Si no fos que tu m'estimes, que aviat que auria estat decidit!

ANICIA. — Recorda-ten. El vell pot morir de l'un instant a l'altre, i llavors els nostres pecats ens seran perdonats. Viurem com Déu mana : tu seras l'amo, llavors.

NIKITA. — ¿Per què trencar-se 'l cap pensant en el que pot venir? Que vingui 'l que vulgui. En el moment present treballo per a l'amo com ho faria per a mi mateix. L'amo m'estima, la mestressa també : què vull més? No 'y tinc cap culpa, si totes les dones se tornen boges per mi : es prou senzill!

ANICIA. — M'estimaras?

NIKITA (*estrenyent-la*). — Miral Així!... I que t'estimo!

ESCENA IX

ELS MATEIXOS I LA MATRIONA

(*La qual entra i se senya diverses vegades davant l'imatge. En Nikita i l'Anicia se separen bruscament.*)

MATRIONA. — Penseu que no he vist res ni he sentit res. A tot-om li agrada xalar-se : oi? Fins els moltons salten i corren. Es la joventut. Escolta, xicot : l'amo 't demana. Es al pati.

NIKITA. — He vingut a cercar la destral.

MATRIONA. — Sí, sí : ja sé quina destral. Se la troba sempre prop de les dones.

NIKITA (*S'acota i pren la destral.*) — Digueu, mare: es veritat que voleu casar-me? Me sembla que es inutil, perquè jo no 'n tinc gens de ganes.

MATRIONA. — Hil Hil Te creus que volem casar-te?

Estigues tranquil, que no es idea meva, sinó de ton pare. Per mi, prefereixo que visquis com te plagui. Vés, vés : que ja sabrem arranjar les teves coses sense que tu 'y intervinguis.

NIKITA. — En bona fe que sôu estranys! Tant aviat voleu que 'm casi com que resti fadrí. Ja no 'u entenc. (*Se'n va.*)

ESCENA X

L'ANICIA I LA MATRIONA

ANICIA. — I això, tia Matriona? ¿Es cert, que voleu casar-lo?

MATRIONA. — Amb qui, filleta? Tu sabs les coses de casa : oi? Es son pare qui no sab altra cançó : «— Cal donar-li muller». Més això no es cosa d'ell. Quan s'ha trobat un reconet ben calent, s'ha de conservar. Si ell està bé aquí, per què 'us deixaria? De totes maneres (*fent l'ullet*) no m'explico les teves preguntes.

ANICIA. — No t'aig d'amagar res, tia Matriona. Cal que 'u sapigues tot : que sapigues que he pecat, que he estimat el teu fill.

MATRIONA. — No 'm dius res de nou! ¿Que 't penses que no 'u sabia? Vaja, que es llesta, la tia Matriona : més llesta, més astuta, que tu no 't pots pensar. A través de les parets veu el que 's fa dins de les cases. Vaja, tot ho sé, filleta! Sé que les dones joves necessiten sempre polvos de fer dormir, i, mira, te n'he portats. (*Desfà un nus del seu mocador i 'n treu un paperet plegat.*) Jo veig el que aig de veure i prou : del demés, ni veure ni sentir : no 'n sé res. No 'y ha més. La tia Matriona també ha sigut jove. Quan se té

la desgracia d'estar casada amb un idiota, cal espavilar-se. Jo sé 'ls noranta-set medis. El jai te fastigueja i mai se t'acaba de morir : ja veuras com l'enterraran a la primavera. S'ha de tenir algú a casa, i el meu fill es tant bon pagès com el primer. ¿Per què aig de voler treure 'l fill d'aquí si ell hi està bé? Això fóra voler la mala sort...

ANICIA. — Oh! la qüestió fóra que no 'ns deixés!

MATRIONA. — No se n'anirà, rateta meva. Totes aquestes istories de casament són ximpleries. Ja coneixes el nostre vell : no té 'l seny gaire despert, però quan se li fica una cosa al cap ningú li treu ni a bastonades.

ANICIA. — Doncs de què ve, aquesta istoria?

MATRIONA. — Tu, que coneixes el noi, ja sabs com li agraden les dónes. ¿No li han d'agradar, si es un xicot tant formós? Quan treballava a la via del carril va conèixer una noia orfena que feia la gasofia de la seva brigada. Ella va començar a perseguir-lo, sense deixar-li ni un instant de repòs.

ANICIA. — Vols dir la Marina : oi?

MATRIONA. — La mateixa. Així 's quedés baldada de les cames! Jo no sé si entre ells hi ha agut alguna cosa o no : la veritat es que un munt de calumnies han arribat a orelles del vell. Qui les hi ha portades, si ella mateixa o els veïns, això no 'u sé.

ANICIA. — Es atrevida, la bona moçal!

MATRIONA. — Quan el nostre jai ha sabut tot això, s'ha posat al cap l'idea de casar-los per ocultar aquesta vergonya. « — Ens l'emportarem a casa i els casarem.» He fet tots els possibles perquè abandoni aquesta idea. Inutil. Llavors he pensat: « — Ja que la cosa està així, provem d'altra manera.» Creu-me, filleta : a tota ora 's poden conduir per l'orella, els omens. Com que ells estan

sempre enfeinats, no tenen temps de rumiar com nosaltres, que som sempre a casa. En una paraula: jo he fet com qui 'y consent. « — L'idea no es dolenta, — li he dit — però cal reflexionar-hi. Anem a trobar el nostre fill, i demanem consell ad en Pere Ignatitck. Veurem el que ell ens dirà.» I aquí 'ns tens.

ANICIA. — Per què 'u has fet, això? Si de sobte son pare l'obliga a casar-se...

MATRIONA. — El nostre ome voldrà 'l que li sembli: jo 't dic que 'l noi no 's casarà. Jo parlaré amb ton marit, i ja veuras que tot anirà com una seda: la qüestió es que tinguis confiança en mi. Si he vingut amb mon marit, es que tinc el meu projecte. Ben bestia seria de treure 'l meu fill de casa teva per casar-lo, quan aquí viu a cor què vols, cor què desitges! Que soc una estúpida, jo?

ANICIA. — El persegueix fins aquí, aquesta Marina. ¿Creuras, tieta, que, quan m'han dit que volieu casar-lo, he sentit una punyida com si m'aguessin clavat un ganivet al cor? Me sembla que ell se l'estimal

MATRIONA. — ¿Que es boig, per no saber el que li toca fer? S'auria d'aver begut el seny, per estimar una noia que no té sinó la creu del front. El nostre xicot, filleta meva, té 'l cap en el seu lloc, i sab qui ha d'estimar. I tu no t'amoïnis per res. No te 'l prendrem ni 'l casarem. Replegueu diners, i que no 's mogui.

ANICIA. — Me sembla que 'm moriré, si Nikita se 'n va.

MATRIONA. — Me 'n faig carrec : tu ets jove, portes massa vida, per poder viure amb un enze com el teu marit.

ANICIA. — Si sabies quin fastic me fa, aquest vell! Oh! si 'm pogués estar de mirar-lo!

MATRIONA. — Se comprèn. Té, escolta. (*Li parla a cau d'orella mirant per tots costats.*) — Has de saber que he anat a casa d'un bon ome vell que m'ha donat uns ingredients per a dos objectes. Té: aquí va una droga que fa dormir. Si n'hi dones un pols, dormirà tant fort, tant fort, que ni que li passes-sin per damunt se 'n sentiria. Aquesta altra droga, si la tires a l'aigua, no li dóna cap gust, i, no obstant, té una força terrible. Amb set vegades que n'hi donis, posant-hi un polset cada vegada, el teu jai serà ben aviat a l'altre barri: la seva muller serà lliure.

ANICIA. — Oh! oh! Com es això?

MATRIONA. — Impossible que se sapiga res: mor l'ome sense que se sospiti res d'això. M'ha costat un ruble. L'avarot no ha volgut donar-m'ho a un preu més baix, perquè suposa que es difícil procurar-sen. He pagat, i he fugit pensant: « — Ho portaré a l'Anicia Mikhailovna: que ella 'n faci el que vulgui!»

ANICIA. — I si 'ns succeïa una desgracia?

MATRIONA. — Quina desgracia vols que vingui? Si ton marit fos un pagès ben sà, m'explicaria 'ls teus temors; però ¿que no veus que amb prou feines s'aguanta dret? Si 's pot dir que ja no viu!

ANICIA. — Oh! Pobre cap meu! Tinc por, tieta, que això sigui pecat.

MATRIONA. — Si no 'u vols, puc emportar-m'ho.

ANICIA. — Dius que s'han de tirar dintre l'aigua...

MATRIONA. — Val més dissoldre-ls en el tè, que això no li dóna cap gust ni cap olor. Ja es una bona aranya, aquest vell, ja!

ANICIA (*prenent els polvos*). — Oh! oh! El meu cap! El meu pobre cap! ¿Faria jo semblant cosa si ma vida no fos la d'un presidari?

MATRIONA. — No t'oblidis de tornar-me 'l ruble.

ANICIA. — Està bé. (*Tanca 'ls paperets en una gran caixa.*)

MATRIONA. — Amaga-ls bé, perquè ningú sospiti que 'u tens. Si 't pregunten què es, digues que es per matar els escarabats. (*Pren el ruble que l'Anicia li dóna.*) Això també 'ls mata, els escarabats.

ESCENA XI

LES MATEIXES, EN PERE I L'AKIM
(*Aquest entra i se senya davant de l'imatge.*)

PERE (*que entra i s'asseu*). — I, doncs, ¿què decidiu, oncle Akim?

AKIM. — Això fóra millor, dimontril... això fóra millor. Perquè així... vatua 'l món!... la cosa no va bé: el xicot s'espantia. Dimontril! Jo voldria fer-lo treballar, tenir-lo a casa nostra... Però, del moment que tu m'ho fas veure així, jo 'm dic: «— Vatua 'l món! Val més així...» Sí! Val més!...

PERE. — Bé, bé. Asseu-te, i 'n parlarem. (*L'Akim s'asseu.*) Tu vols casar-lo.

MATRIONA. — Ell no 'y porta pressa: pot esperar encara algun temps, Pere Ignatitch. Ja sabs quant pobres som: seria un disbarat donar-li una muller, quan nosaltres vivim amb prou afanys.

PERE. — Feu com millor vos sembli.

MATRIONA. — Si tingués més edat no diria que no; però té temps d'esperar.

PERE. — El matrimoni es una cosa bona.

AKIM. — Jo voldria que tornés a casa, perquè tens de saber que m'ofereixen un treball lucratiu a ciutat.

MATRIONA. — Un treball ben galdós! Buidar les

comunes! Quan va tornar, fa alguns dies, no vaig fer més que vomitar, de tant que podia!

AKIM. — Es veritat que al començament... vatua 'l món!... no agrada gaire, això de respirar... dimontril... aquell aire; però un om s'hi fa; i, a més, es ben pagat. ¿Es que 's fa gran cas de l'olor... diable!... quan se 'us paga bé? No tenim dret a gastar orgull, nosaltres. I, després, que 's pot mudar de roba, quan s'ha plegat. Sapigues, doncs, per explicar-t'ho bé, que jo voldria en Nikita a casa per cuidar-se de tot mentres jo fos a ciutat.

PERE. — Així vols emportar-tel. I ¿com me tornaràs els diners que t'he avançat?

AKIM. — Es just, es just, Ignatitck : tens raó. Ja que dius que ha de complir el seu temps, no te 'l prendré del tot, per ara : jo sols voldria casar-lo i que me 'l deixessis venir a casa per algun temps.

PERE. — Hi consento.

MATRIONA. — Ignatitck! Per mi, davant de Déu, com si 'm confessés, te diré que aquesta pensada de casament no m'agrada gens. Parleu-ne una mica amb el meu marit. Ell vol casar el nostre fill : casar-lo, costi el que costi; però demana-li amb qui. Si la noia que ell proposa fos una promesa com ha d'esser, jo no diria que no, perquè no vull mal al meu fill; però es una noia viciosa.

AKIM. — Fas malament, fas malament... rellamp!... d'atacar així aquesta noia. Sí, fas malament; perquè... dimontril... el meu fill, el meu propi fill, l'ha desonrada.

MATRIONA. — Qui l'ha desonrada?

AKIM. — El meu fill, en Nikita, sí, el meu fill.

MATRIONA. — Si 'm deixes parlar explicaré la cosa tal com es. El nostre fill, com ja 'u sabs, ha treballat a la via del carril. Allí va tenir la desgracia

de trobar una noia que 's diu Marina, que era cuinera de la seva brigada. Ella 's va arrapar an ell, i ara, la desvergonyida, conta a tot-om que 'l nostre Nikita l'ha enganyada.

PERE. — No 'y veig cap cosa de l'altre món.

MATRIONA. — Aquesta Marina es una poca-vergonya que empaita a tot-om : es una noia perduda.

AKIM. — Rellamp!... Tu no 'u dius tot, dimontri!... no 'u dius tot!...

MATRIONA. — No li sentireu altra cançó : «—Rellamp! i «—Dimontri!» es la seva eterna cantarella. Mira, Pere Ignatitck : informa-t amb tota mena de gent, i pregunta 'l què 's pensa d'aquesta noia, que 'n sentiras de bones respecte d'ella.

PERE. — Si es veritat que la promesa que li destines es una poca cosa, val més deixar-lo tranquil: una vegada casat, ja està llest, no 'y ha desdita.

AKIM (*enfadant-se*). — Es ofensiu... rellamp!... de sentir aquesta vella d'aixonses parlar d'aquesta manera de la noia! Perquè... dimontri!... rellamp!... es una noia onrada, i... vatua 'l món!... me fa pietat, dimontri!...

MATRIONA. — S'apiada de la noia i no del seu fill, el bergant! Si t'agrada tant, la prens per a tu i te 'n vas a seguir món amb ella. Ja has dit prou bestieses, avui.

AKIM. — No es veritat que això siguin bestieses!

MATRIONA. — No t'enfurismis : deixa-m acabar.

AKIM (*interrompent-la*). — No, que no són bestieses! Tu vols fer la teva : no es cert? Fer com te plagui! Però... rellamp!... el bon Déu farà la seva voluntat... dimontri!... rellamp!... i no pas la teva. Vet-aquí!

MATRIONA. — Què se 'n treu, de discutir amb tu?

AKIM. — Es una noia treballadora... vatua 'l món!... que té l'ull a tot-arreu. Per a una gent pobra com

nosaltres es un tresor, repany!... Les bodes no sortirien gaire cares, diable!... El que 'm fa més pena es que aquesta noia està desonrada : sí, desonrada.

MATRIONA. — Tota noia pot dir...

ANICIA. — Oncle Akim, fas bé d'escoltar tot el que les noies te conten, i encara fas més bé de creure-les.

AKIM. — I Déu? I Déu?... ¿Que no es una criatura com les altres? Creieu que Déu no li té pietat?

MATRIONA. — Bona raó has trobat, amb això!

PERE. — Digueu, oncle Akim : ¿es que 's poden creure, aquestes noies? El xicot no es pas mort. Fem-lo venir aquí, i demanem-li que 'ns expliqui la cosa tal com es. Ell dirà la veritat : no voldrà pas perdre una ànima. Crideu el minyó! (*L'Anicia s'alça.*) Diga-li que son pare 'l demana. (*L'Anicia surt.*)

ESCENA XII

ELS MATEIXOS, FÒRA L'ANICIA

MATRIONA. — Has tingut bona idea : lo millor es interrogar el xicot. El costum de casar els fills per força 's va perdent més cada dia. Hem de preguntar-li què 'n pensa, el noi. Ja veureu com no voldrà penjar-se aquesta pedra al coll, ni fer-te abaixar la cara casant-se amb aquesta desvergonyida. Per a mi val més que continuï a casa teva, al teu servei. Ni tampoc el necessitarem, aquest istiu : si vols donar-nos un paper de deu rubles pot restar amb tu.

PERE. — Espera que l'aguem interrogat. Cada cosa a son temps. No està bé decidir les coses per enda-

vant. Quan sabrem a què atènyer-nos, llavors podrem lligar caps.

AKIM. — Ten molt compte, Pere Ignatitck, de no obrar de la pitjor manera... dimontril... creient obrar el millor que sabs. No oblidis a Déu, perquè oblidant-lo... rellampl... fas caure un gran pecat sobre la teva consciència. No oblidis el bon Déu!

PERE. — Es veritat que hem de pensar sempre en Ell.

AKIM. — En apariència... dimontril... sembla aquest un mal partit, però es segons la llei i l'Evangeli; i això... rellampl... es justament el que m'aconcenta. Si faig casar aquesta noia amb el meu fill, el pecat comès desapareix. Ell s'estarà a casa... vatua 'l món!... i jo aniré a treballar a ciutat. El treball es ben pagat. Ella es una orfena, de totes maneres, i no se l'ha d'enganyar. I, després, a Déu no se l'enganya.

ESCENA XIII

ELS MATEIXOS, EN NIKITA I L'ANIUTKA

NIKITA. — Me demanaveu? (*S'asseu i 's treu el tabac de la butxaca.*)

PERE (*en veu baixa i en to de reprensió*). — ¿No coneixes els bons costums? I ara! Ton pare vol interrogar-te, i tu t'asseus davant d'ell i 't poses a fumar. Apa, posa-t dret.

(*En Nikita s'apoya amb els colzes, desinvolt, i somriu.*)

AKIM. — Mira, Nikita : estem queixosos de tu.

NIKITA. — Qui està queixós de mi?

AKIM. — Una noia, una orfena. Sí : la Marina es la que 's queixa de tu.

NIKITA (*somrient*). — Es estrany. ¿Quina queixa 'us

aurà pogut fer? ¿Es ella mateixa, la que s'ha queixat?

AKIM. — Soc jo qui 't pregunto, i a tu 't toca respondre. Així, fóra preguntes. ¿Has promès casar-te amb aquesta noia? Respon.

NIKITA. — No sé de què 'm parleu.

AKIM. — Dimontril... Has fet bestieses amb ella? Digues : has fet bestieses?

NIKITA. — No sé de què pot queixar-se. Sí : quan m'avorria, tocava la guitarra per fer-la dançar. Se tractava de la nostra cuinera. ¿Què voleu més de mi?

PERE. — Fóra qüestions dubtoses, Nikita. Respon el que se 't pregunta i prou.

AKIM (*solemniament*). — Lo que ocultes als omens, no 'u pots ocultar a Déu. No mentis, doncs, i diga-ns la veritat. Has desonrat aquesta orfena? Respon!

NIKITA. — No puc respondre res més que 'l que ja us he dit. (*Enardint-se.*) Déu sab el que 'us pot aver contat! Com s'hi devia descalçar! ¿Que no 'us ha parlat de Fedka Mikichkina, també? Digueu que no 's podria arribar a fer una broma a les noies! Que conti 'l que vulgui, ella.

AKIM. — Para compte, rellampl... La mentida sempre 's deixa veure. ¿Has tingut alguna cosa amb ella?

NIKITA (*apart*). — Tretze són tretze! Vos dic que no sé res. Mai he tingut cap relació amb ella. (*Posant mal aspecte.*) Que 'l Crist me mati si dic mentida (*Se senya.*) No sé res, ni he tingut res amb aquesta noia. (*Silenci. En Nikita s'enardeix més i més.*) ¿Quina pensada heu tingut, de voler-m'hi casar? Això sí que fóra un bon escandol! Ningú té 'l dret de casar-me per força. En fi, ja he jurat : no diré res més.

MATRIONA. — Què més vols? ¡Que ets bestia, pobre ome meu! Basta que 't contin una falornia per empassar-te-la. Has fet confondre 'l pobret, que es innocent de totes les calumnies que li sobrepesen. El meu parer es que continuï aquí, amb son amo. En Pere Ignatitck ens donarà un paper de deû rubles, i no 'n parlem més. Quan agi arribat el moment...

PERE. — Què 'y dius, oncle Akim?

AKIM (*fent petar la llengua. A son fill*). — No oblidis, Nikita, que una llagrima d'un orfe ultratjat cau sobre la testa de qui l'ha feta plorar. Tén compte que no te n'agis de penedir.

NIKITA. — I tu també. (*S'asseu.*)

ANIUTKA. — Deixa-m anar a contar-ho a la mare.
(*Se'n va.*)

ESCENA XIV

EN PERE, L'AKIM, LA MATRIONA I EN NIKITA

MATRIONA (*ad en Pere*). — Ja veus quin marit tinc, Pere Ignatitck! Quan se li posa una idea al cap, no 'y ha medi de llevar-l'hi. T'hem molestat ben inutilment. Així es que en Nikita continúa ben tranquil a casa teva.

PERE. — Què 'y dius, oncle Akim?

AKIM. — Tu no vols obligar-lo, però... dimontri!... jo voldria...

MATRIONA. — No estas mai content sinó quan ho embrolles tot. El nostre fill continuarà aquí: per la seva part no té pas ganes de tornar a casa. Nosaltres no 'l necessitem: fins ara 'ns en hem passat i 'ns en passarem.

PERE. — Si vols emportar-tel aquest istiu, a l'ivern jo

no l'aig de menester. No m'avinc a tenir-lo sinó amb la condició que ha d'esser per tot l'any.

MATRIONA. — Pot comprometre-s per tot l'any.

Aquest istiu, al fort del treball, si hem de menester algú, podrem llogar un jornalero. Dóna-ns deu rubles, i la cosa està llesta.

PERE. — Per un any, doncs, Akim?

AKIM (*sospirant*). — Si així 'u voleu... ¡què redimontri!... que 's quedi.

MATRIONA. — Ja està entès: per un any començant el dissabte de Dmitri. Per la paga creiem que 't portaras bé: per de prompte dóna-ns deu rubles. (*S'alça i saluda ad en Pere.*)

ESCENA XV

ELS MATEIXOS, L'ANICIA I L'ANIUTKA

(*L'Anicia s'asseu apart.*)

PERE. — Vaja, oncle Akim: ja que la cosa es feta, anem a la taverna a remullar el contracte. Beurem una copeta d'aiguardent.

AKIM. — No bec, jo.

PERE. — Anem: prendrem un tè.

AKIM. — Dimontri! Es un pecat, això.

PERE. — Vaja, ja 'n prendran les dones. Nikita! Condueix les ovelles i posa palla a l'establa.

NIKITA. — Està bé.

(*Tots se 'n van, excepte en Nikita. Se va fent fosc.*)

ESCENA XVI

EN NIKITA (sol)

NIKITA (*que encén un cigarret*). — Si me 'ls escolto els auria agut d'explicar de quina manera faig l'amor a les noies. No serien poc llargues de contar, totes aquestes istories! Si me les escoltava i m'agués de casar amb totes, ¡no 'n tindria poques, de dònnes per acontentar! I, després, que no tinc necessitat de casar-me : visc millor que un ome casat. Es per això, que 'ls altres m'envegen. No 'm puc avenir com els he jurat que tot era mentida. Ha estat com si m'hi obligués algú. Així la cosa s'ha enllestit al moment. Són ben besties, els que diuen que jurar en fals es un gran pecat! Es com si res.

ESCENA XVII

EN NIKITA I L'AKULINA

AKULINA (*Entra amb castà i deixa una corda en un recó. Se despulla tot entrant a la cava.*) — Auries d'encendre 'l llum...

NIKITA. — Per què? Per veure-t? Prou bé que 't veig, així.

AKULINA. — Que 'l...

ESCENA XVIII

ELS MATEIXOS I L'ANIUTKA

ANIUTKA (*que arriba i li mormoreja a l'orella*). — Nikita, vés depressa : allà 'y ha algú que 't demana.

NIKITA. — Qui es?

ANIUTKA. — La Marina, la del carril. T'espera al cap del carrer.

NIKITA. — Dius mentida!

ANIUTKA. — Sí, que 'y es!

NIKITA. — Què demana?

ANIUTKA. — M'ha dit que 't cridés. «— No més vull dir-li una paraula.» Jo que li pregunto què es, i ella no m'ho ha volgut dir. Després m'ha preguntat si era cert que 'ns deixaves. Jo li he dit que ton pare se te 'n volia emportar i casar-te, però que s'ha repensat i que tu estaras un any més amb nosaltres. Llavors que 'm diu : «— Fes-lo venir, en nom del Crist! Necessito parlar-li, costi'l que costi.» Fa bona estona que t'espera. Apa, vés-hil!

NIKITA. — Que se 'n vagi allà on vulgui. No l'aig de menester.

ANIUTKA. — També m'ha dit que, si tu no 'y anaves, ella vindria a casa nostra.

NIKITA. — M'esperarà una estona i després se n'anirà.

ANIUTKA. — M'ha preguntat si era cert que 't casaves amb l'Akulina.

AKULINA (*acostant-se a la seva filosa*). — ¿Qui s'ha de casar amb l'Akulina?

ANIUTKA. — En Nikita.

AKULINA. — Oh! oh! Qui 'u diu, això?

NIKITA. — Bones llengües, me penso jo. (*Mira l'Aku-*

lina tot rient.) Digues, Akulina : ¿vols casar-te amb mi?

AKULINA. — Casar-me amb tu? En altre temps sí: ara no.

NIKITA. — I per què no ara?

AKULINA. — Perquè no m'estimaries.

NIKITA. — I per què, no t'estimaria?

AKULINA. — Perquè t'ho priven. (*Riu.*)

NIKITA. — Qui m'ho priva?

AKULINA. — La meva marastra. No fa més que barallar-se amb tot-om; i 't mira amb uns ulls!...

NIKITA (*rient*). — Mireu-me això! No se t'escapa res.

AKULINA. — A mi? ¿Que soc cega, per no veure les coses? No fa gaire temps que ha maltractat el pare a no poder més. Es una bruixa. (*Entra a la cava.*)

ANIUTKA. — Mira, Nikita! (*Mira per la finestra.*) Ja s'acosta. Es ella. Me 'n vaig. (*Surt.*)

ESCENA XIX

EN NIKITA, L'AKULINA (*a la cava*), I LA MARINA

MARINA (*entrant*). — Què fas, Nikita?

NIKITA. — Jo? No faig res.

MARINA. — Tu vols desdir-te.

NIKITA (*enfadat*). — Què has vingut a fer, aquí?

MARINA. — Ah, Nikita!

NIKITA. — Sou estranyes, vosaltres, les noies! ¿Per què has vingut? Digues.

MARINA. — Nikita!

NIKITA. — Nikita 'm dic. I què? Què vols? Vés-ten: no 'y has de fer res, aquí.

MARINA. — Digues, doncs, que vols abandonar-me, oblidar-me!

NIKITA. — De què vols que 'm recordi? Ni jo mateix ho sé. M'has enviat a cercar per l'Aniutka, quan eres al carrer. Si no he vingut, senyal que no t'aig de menester. Au! vés-ten.

MARINA. — Ah! Ja no m'has de menester! I jo que 't creia quan me deies que m'estimaries sempre! M'has perdut, i ara ja no m'has de menester!

NIKITA. — Tot el que puguis dir no serveix de res. Has omplert de bestieses el cap del meu pare. Vés-ten : fes-me aquest favor.

MARINA. — Ja sabs que a ningú he estimat sinó a tu. Que 't casis amb mi o no, m'es igual; però per què no m'estimes? No sé que t'agi faltat en res. Per què no m'estimes, ja?

NIKITA. — Perdem el temps parlant. Val més que te 'n vagis. S'han begut el seny, aquestes noies!

MARINA. — El que 'm fa pena no es que m'agis enganyat, que no 't casis amb mi : es veure que ja no m'estimes, que m'has abandonat per una altra. Oh! ja la coneix!

NIKITA (*acostant-se ad ella amb mal modo*). — Se perd el temps, parlant amb vosaltres : no compreneu la raó més senzilla. Vés-ten, te dic, si no 'm vols acabar la paciència.

MARINA. — Acabar-te la paciència? ¿Que vols pegarme, potser? Què 'm fa? Pega-m. Per què 't gires? Eh, Nikita?

NIKITA. — Ja veuras : vindrà algú. ¿Per què parlar de coses inútils?

MARINA. — Tot està acabat, doncs. Me dius que t'oblidi. Recorda-t, Nikita, que vaig defensar la meva onra tant com vaig poder : tu m'has enganyat, tu m'has perduda! No has tingut pietat d'una orfenal (*Plora.*) Negues tes promeses! M'has mort, i, amb tot, jo no 't vull cap mal. ¿Que Déu te perdoni! Si 'n trobes una de millor que jo,

m'oblidaras : si la trobes pitjor, me recordaras. Adeu, Nikita! Jo t'he estimat! Per darrera vegada adeu! (*Vol abraçar-lo i li agafa 'l cap.*)

NIKITA (*desfent-se de la seva abraçada*). — Deixa! Ja que tu no te'n vols anar, me n'aniré jo. Queda-t aquí.

MARINA (*esclatant en un xisclé*). — Ets un monstre! (*Al brancal de la porta.*) Déu no t'concedirà gens de ventura! (*Se'n va plorant.*)

ESCENA XX

EN NIKITA I L'AKULINA

AKULINA (*sortint de la cava*). — Ets una mala bestia, Nikita!

NIKITA. — Què 'y ha?

AKULINA. — Com plorava!

NIKITA. — Què vols, tu?

AKULINA. — El que has fet ad ella m'ho podries fer a mi : podries desonrar-me, també. (*Entra a la cava.*)

ESCENA ÚLTIMA

EN NIKITA (*sol*)

NIKITA (*després d'una pausa*). — M'agraden les dones com el sucre, però es una desgracia fer el més petit peccat amb elles : es tota una desgracial

ACTE SECON

PERSONATGES

PERE.

ANICIA.

AKULINA.

ANIUTKA.

NIKITA.

MATRIONA.

UNA COMARE.

MARFA, germana d'en Pere.

EL POBLE.

ACTE SEGON

L'escena representa 'l carrer en el qual hi ha l'isba d'en Pere. A la dreta de l'espectador, l'isba amb un vestibol i una graderia. A l'esquerra, la granja i la porta de fusta que tanca 'l pati. L'Anicia bat canem. Han passat sis mesos entre 'i primer acte i el segon.

ESCENA PRIMERA

L'ANICIA (*sola*)

ANICIA (*deixant de treballar i parant l'orella*). — Sento bellugar alguna cosa. Es facil que agi baixat del llit.

ESCENA II

L'ANICIA I L'AKULINA

(*Entra aquesta portant dugues galledes penjades d'un collader.*)

ANICIA. — Ell crida. Vés a veure què ha de menester.
Ja brama.

AKULINA. — No pots anar-hi tu mateixa?

ANICIA. — Vés-hi, te dic.

(*L' Akulina entra a l'isba.*)

ESCENA III

L'ANICIA (*sola*)

ANICIA. — Se m'acaba la paciència. No vol dir-me on ha amagat els diners. No fa gaire que ha sortit en el vestibol : potser l'ha entafurat per allí; més, on, no 'u sé. Té una por terrible de separar-se d'aquests diners, que tant estima, i, amb tot, no 'ls porta assobre. Prou que 'u sé de quan he escorcollat els seus vestits. Pot alabar-se de donar-me turment.

ESCENA IV

L'ANICIA I L'AKULINA

(*Aquesta surt lligant-se les puntes del mocador sota les barres.*)

ANICIA. — Aon vas?

AKULINA. — M'ha manat que anés a cercar la tia Marfa. Diu que vol veure sa germana per confiar-li alguna cosa abans de morir.

ANICIA (*apart*). — Vol veure sa germana per donar-li aquests diners : no 'y ha dubte. Oh! pobre cap meu! Què faré? Oh! (*A l' Akulina.*) No surtis. Aon vols anar?

AKULINA. — A cercar la tia Marfa.

ANICIA. — No 't moguis : hi aniré jo mateixa. No:

val més que vagis a rentar la bugada al riu : si no t'hi poses ara, a la nit no auras acabat.

AKULINA. — M'ha manat que 'y anés jo mateixa.

ANICIA. — Vés on te mano. Te dic que 'y aniré jo, a câ la tia Marfa. Recorda-t de plegar les camises que 'y ha esteses.

AKULINA. — Quines camises? Estic certa que no aniras a cercar-la; i això que ell ho ha manat.

ANICIA. — T'he dit que 'y aniria. Per què mentir-te? On es l'Aniutka?

AKULINA. — Guarda 'ls vedells al prat.

ANICIA. — Crida-la. Prou que 's guardaran tots sols els vedells.

(L'Akulina plega la roba estesa en el clos i se'n va.)

ESCENA V

L'ANICIA (sola)

ANICIA. — Si no vaig a cercar aquesta Marfa no acabarà mai de cridar; però si 'y vaig li donarà 'ls diners, i tots els meus treballs seran perduts. No sé pas què fer. El cap me roda. (Segueix treballant.)

ESCENA VI

L'ANICIA I LA MATRIONA

(Entra aquesta portant un bastó i unes aljorges, com acostumen els pagesos quan viatgen.)

MATRIONA. — Que 'l bon Déu t'ajudi, estimada.

ANICIA (que 's gira i, adonant-se de la Matriona, deixa son treball amb un crit d'alegria). — No t'espe-

rava, tieta. El bon Déu t'ha enviat just en el millor instant.

MATRIONA. — I doncs, què passa?

ANICIA. — Que he perdut el cap.

MATRIONA. — Diuen que encara viu, el jai?

ANICIA. — Calla : no 's decideix a viure ni a morir

MATRIONA. — Ha donat els seus diners ad algú?

ANICIA. — Acaba d'enviar a buscar sa germana Maria. No 'y ha dubte que 'ls vol donar ad aquesta.

MATRIONA. — Segur. ¿Estas certa que no 'ls ha donats a ningú, fins ara?

ANICIA. — Sí! No li trec els ulls de sobre.

MATRIONA. — On els té amagats, els diners?

ANICIA. — No vol dir-ho a ningú, i fins ara no he pogut descobrir-ho. Compto que muda d'amagatall a cada moment. Aig de vigilar l'Akulina, també, que voldria fer-se 'l diner seu. Oh! si sabies com sofreix, el meu pobre cap!

MATRIONA. — Si deixa aquests diners ad algú altre que tu, llavors sí que sofriras, perquè se 't traurà de casa amb les mans buides. Seria un pecat que, després d'aver treballat per aqueix avarot com tu 'u has fet, te veiessis obligada a anar a captar!

ANICIA. — No me 'n parlis, tieta : sols de pensar-hi 'm ve cobriment de cor. No sé a qui demanar consell. He parlat d'això ad en Nikita; però té por, no gosa. Aïr, perxò, va dir-me que 'ls diners del vell estan amagats al trespòl.

MATRIONA. — I tu no te n'has apoderat?

ANICIA. — Impossible : sempre 'y es. M'he adonat que tant aviat els porta assobre com els amaga.

MATRIONA. — Recorda, filleta, que mai s'ha de vacillar en aprofitar-se de l'ocasió que 's presenta. (En veu baixa.) Digues : ¿li has donat d'aquell tè fort?

ANICIA. — Oh! (*Va a respondre, però calla adonant-se de la veïna.*)

ESCENA VII

LES MATEIXES I UNA COMARE

(*la qual, passant per davant de l'isba, sent un crit i diu a l'Anicia:*)

LA COMARE. — Anicia! Ei! Anicia! ¿No sents que 'l teu marit te crida?

ANICIA. — No, no 'm crida : es que tus tant fort, el pobre, que sembla que cridi. Està a les acaballes!

LA COMARE. — Bon dia, comare. D'on veniu?

MATRIONA. — De casa nostra, amiga. He vingut a veure què fa 'l meu fill. Li he portat unes camises. Què 'y voleu fer? Cadascú s'estima 'ls seus.

LA COMARE. — Es clar.

MATRIONA. — Ja ha combregat, el teu marit?

ANICIA. — Sí : aïr va venir el capellà a casa.

LA COMARE. — Aïr me 'l mirava. Fa llastimal! Es una ombra del que era! Aquests ultims dies pensavem que s'anava a morir, i ja parlavem de rentar-lo i preparar-li la mortalla.

ANICIA. — Ultimament ha recobrat un poc de força: ja torna a passejar-se.

MATRIONA. — I doncs, ¿que no li donareu l'extrema-unció?

ANICIA. — Tot-om ens ho aconsella. Si demà no es mort, enviarem a buscar el capellà.

LA COMARE. — Te deuen pesar, tots aquests trafecs: oi, Anicia? Els que estan al costat dels malalts són més de compadir que 'ls mateixos pacients.

ANICIA. — Què s'hi ha de fer?

LA COMARE. — Més d'un any que 's va decandint i rocegant-sel! Es tota una desgracial!

- MATRIONA. — No es cosa alegre, no, el tornar-se vell. Tot va bé mentres una es jova; però, un cop te fas vella, ningú té llastima de tu. La vellesa es dura de portar. Mireu-me a mi, sinó, que vinc de lluny i estic tant fatigada que les cames no m'aguanten dreta. A proposit : on es, el meu fill?
- ANICIA. — Es a llaurar. Entra a l'isba : prepararé 'l samovar, i, tot prenent el tè, reposaras.
- MATRIONA. — Oh! que estic cansada, filleta! Estic capolada. No 'n parlem més : es precis fer-li administrar l'extrema-unció. Se diu que, moltes vegades, els malalts sanen després d'aver-la rebuda.
- ANICIA. — Demà enviarem a cercar el capellà.
- MATRIONA. — Es el millor. Tu : ¿sabs qui's casa, en el nostre poble?
- ANICIA. — Qui? Ja 's poden casar, en primavera? *
- MATRIONA. — Qui? En Semió Matievitch i la Marina.
- ANICIA. — Tant mateix ha trobat un marit, aquesta?
- LA COMARE. — Deu esser algun viudo que necessita una marastra per als seus fills.
- MATRIONA. — Sí! Té quatre criatures. Sols una poca cosa auria volgut casar-s'hi. Ella n'està força gojosa.
- LA COMARE. — Té alguna cosa, ell?
- MATRIONA. — No s'ho passa del tot malament per ara.
- LA COMARE. — No 'm parleu de noies que 's casen amb viudós que tinguin familia. Mireu, per exemple, el nostre Mikkailo. Es tot un bon pagès: veritat?
- UNA VEU DE PAGÉS. — On se t'ha emportat el diable, Mavra? Corre, que la vaca acaba de fugir!
- (La comare se 'n va.)

* Els russos no poden casar-se durant llurs nombroses quaresmes : axí es que la major part de casaments tenen lloc a l'istiu o a la tardor.

ESCENA VIII

L'ANICIA I LA MATRIONA

MATRIONA (*Mentres la veïna s'allunya, parla en veu alta.*) — Per fi s'aurà casat. Almenys el nostre beneit d'Akim deixarà tranquil en Nikita. (*Parlant de prompte en veu baixa.*) Per fi ha fugit, aquestal... Digues : li has donat d'aquell tè?

ANICIA. — No me 'n parlis. Molt millor fóra que morís per sí sol. ¿Què 'n trec d'aver pecat, si no serveix de res? Oh! mon pobre cap! ¿Per què vas donar-me aquells polvos?

MATRIONA. — Què 't passa? Aquests polvos són per fer dormir. Per què no n'hi avies de donar? No li faran cap mal.

ANICIA. — Jo vull dir els altres, aquells blancs!

MATRIONA. — I bé!... aquells són medicinals. ¿Què vols més?

ANICIA. — Sí, ja 'u sé; però tinc por! Si sabies com me turmenta...

MATRIONA. — N'hi has donat sovint?

ANICIA. — Dugues vegades.

MATRIONA. — I no li van fer cap efecte?

ANICIA. — Jo mateixa vaig tastar el tè : era un poquet amargant. Se 'n va beure tot el got, i va dir-me: « — Aquest tè no m'agrada. » Jo li vaig dir que quan s'està malalt tot ens sembla amargant. Sentia un pes al pit!...

MATRIONA. — Per què penses en això? No 'n treus res i pateixes inutilment.

ANICIA. — Millor auries fet de no donar-me aquests polvos, i de no temptar-me a pecar. Quan hi penso se 'm nua 'l cor. Per què me 'ls donaves?

MATRIONA. — No 't donis mal temps, filleta. ¿Per què

vols fer caure la culpa sobre meu? No 't passi pel cap que jo 'y soc per res, en tot això. Jo no sé res. Si parles o si s'arriba a saber res, jo 't negaré que t'agi donat mai cap mena de droga. Estic disposada a jurar davant de Déu. ¿Es que sé jo quines drogues hi ha al món i perquè serveixen? Nol nol! Jo no sé res. He sentit parlar de tu aquests dies : tot-om te plany i 't compadeix de veure-t ajuntada amb un, que es més de l'altre món que d'aquest. En ton lloc, Déu sab el que cadascú faria : una filla mig boja, un marit que final!

ANICIA. — ¿Que't creus que no n'estic cansada, d'aquesta vida? No 'm queda altre remei sinó penjar-me o escanyar-lo. No vull aguantar més aquest infern.

MATRIONA. — Alabat sigui Déu! Ara no s'ha de perdre temps badant : es ora de fer. Primer trobem els diners : després li farem beure d'aquell tè.

ANICIA. — No sé si decidir-me. Pobre cap! pobre cap meu! Me fa llastima : m'estimaria més que 's morís de mort natural. No tinc coratge per precipitar la seva mort.

MATRIONA (*amb animositat*). — ¿Per què no 't diu on amaga els diners? Si no te 'ls dóna, senyal que els guarda per a uns altres. I així ha de portar-se? Que 'l bon Déu ens ajudi! Pensa que tants diners poden anar-sen de casa seva sense que ningú se n'aprofiti! En què pensa? ¿No se li ha de tenir l'ull assobre?

ANICIA. — No me 'n parlis. Estic descoratjada : no sé què fer.

MATRIONA. — Es el moment de decidir-te. Si ara dubtes, tota la vida 't penediras de no aver estat prou resoluta. Si dóna aquests diners a sa germana, mort ell, tu 't trobaras a la miseria.

ANICIA (*amb un sospir*). — Oh! i ara que m'ha enviat

a buscar-la. I, no 'y ha més, l'auré d'obeir.

MATRIONA. — No portis pressa per anar a buscar aquesta Marfa. Primer de tot fes bullir el samovar. Li donarem el tè, i 'ns posarem tot seguit a buscar els diners. Serà que 'l diable 'y balla, si no 'ls trobem.

ANICIA. — Tinc por que no vingui una desgracia.

MATRIONA. — Veiem, doncs, què voldries fer, tu! Si no desitges altra cosa que trobar aquests diners i no tocar-los... oh! així no val la pena que 'ls cerquem. Deixa-ls allà on siguin. Si, al contrari, te 'n vols apoderar, has d'anar de dret al teu proposit.

ANICIA. — Anem : vaig a fer bullir el samovar.

MATRIONA. — Filleta, no descuidis res si després no vols fer-te carrecs tu mateixa. Així, tal com ho sents! (*L'Anicia se 'n va. La Matriona la crida.*) Una paraula : no diguis res ad en Nikita de certes coses. Ja sabs quant estranyot es. Seria un mal que s'enterés d'alguna cosa respecte dels polvos. Podria causar-nos algun trastorn : es poruc com una gallina. No li diguis res : tampoc comprendria 'l nostre projecte. (*S'atura tota confosa veient apareixer en Pere en el vestibol.*)

ESCENA IX

LES MATEIXES I EN PERE

PERE (*S'aguanta al brancal de la porta, dret en el llindar, i crida amb veu feble:*) — ¡Ni manera de fer-se sentir! Oh! oh! Anicia! Qui 'y ha aquí? (*Se deixa caure al banc.*)

ANICIA (*sortint del seu recó*). — Per què sorties? Més te valdria jeure a la cambra.

PERE. — Digues: l'Akulina ha anat a cercar la Marfa?...
Que malament que 'm sento!... Bé 'm podria morir aviat!...

ANICIA. — No ha tingut temps d'anar-hi, encara : jo l'he enviada a rentar. Espera-t un sol instant: quan agi enllestit hi aniré jo mateixa.

PERE. — Envia l'Aniutka a casa la Marfa. On es? Que estic mall!... Sento venir la mort!

ANICIA. — Ja l'he enviada a buscar. Pastura 'ls vedells.

PERE. — Oh! se m'acaben les forces! Me crema, aquí dins, com si 'm burxessin l'estomac amb una barrina! Me deixeu tot sol com un goç! No tinc ningú a vora meu per donar-me beure! Oh! oh!... Fes-me venir l'Aniutka.

ANICIA. — Mira-te-la : ara arriba. Aniutka, vés a cuidar ton pare.

ESCENA X

ELS MATEIXOS I L'ANIUTKA (*que 'y corre*)
(*L'Anicia reprèn el treball.*)

PERE. — Escolta, Aniutka : vés-ten a cà la tia Marfa, i diga-li que la vull veure, que li aig de dir dugues paraules.

ANIUTKA. — Hi vaig.

PERE. — Espera. Diga-li que vingui desseguida, que m'estic morint! Oh! oh!...

ANIUTKA. — Vaig a posar-me 'l mocador i desseguida hi corro. (*Se 'n va.*)

ESCENA XI

EN PERE, L'ANICIA I LA MATRIONA

MATRIONA (*en veu baixa*). — No vacil·lis més, ara. Entra a l'isba i fureteja per tot. No deixis un objecte que no l'agis girat i regirat. De dalt a baix, de baix a dalt, no deixis res fins que agis trobat el que cerques. Jo vull escorcollar-lo ad ell.

ANICIA (*a la Matriona*).—Me sento més valenta, quan te tinc a tu. (*Acostant-se a l'escala. Ad en Pere.*) Vols que faci bullir el samovar? Mira la Matriona, que ha vingut a veure 'l seu fill. Prendreu un tè junts.

PERE. — Fes com te sembli.

(*L'Anicia entra a l'isba.*)

ESCENA XII

EN PERE I LA MATRIONA (*Ella s'acosta a l'escala.*)

PERE. — Bon dia!

MATRIONA. — Bon dia, benefactor de tots nosaltres. Segueixes no trobant-te bé? Si sabies com el meu marit s'interessa per la teva salut! Ell m'ha fet venir, pregant-me que 't saludi. (*S'inclina davant d'ell respectuosament.*)

PERE. — Agonitzo.

MATRIONA. — No fas gens de bona cara, en efecte. Ja tenen raó 'ls que diuen que les malalties no s'aturen al bosc, sinó que ataquen les persones! Com has canviat! Ja t'has ben amagrit! La malaltia no 't fa ser formós, en bona fel

PERE. — La mort me prendrà aviat.

MATRIONA. — Què 'y farem? Pere Ignatitch, es la voluntat de Déu. Ens hi hem de sotmetre. Rebras l'extrema-unció, si Déu vol. Per tant, no t'affligeixis massa. La teva muller es una dòna que té seny : se t'enterrarà decentment amb tots els onors que 't mereixes. No t'amoïnis per la marxa de la casa : el meu fill se quedarà aquí fins que tot estigui en ordre.

PERE. — Sí! però qui comandarà? qui dirigirà la casa? La meva dòna no es prou entenimentada : sempre té pardalets al cap... Oh! prou que 'u sél... La meva filla es un poc estúpida, i, després, es massa jova. Ara que he pujat la casa, que he guanyat béns amb la suor del meu front, ara no sé ben bé a qui deixar-los. Això m'entristeix. (*Sanglota.*)

MATRIONA. — Si téns diners pots disposar-ne com vulguis...

PERE (*girant-se vers l'Anicia, que es al vestibol*). — Digueu : has enviat l'Aniutka?

MATRIONA (*apart*). — Mireu quina pua! No s'oblida de res.

ANICIA (*en el vestibol*). — Ara 'y ha anat. ¿Per què t'estas a fóra? Vine amb mi a dins.

PERE. — No : més m'estimo estar aquí. L'aire es millor. Dins de l'isba un om s'ofega... Que 'm sento malament!... El cor me crema... Bé podria morir-me ara mateix!...

MATRIONA. — No reneguis, Pere Ignatitch. Déu ens dóna la vida : Ell ens l'ha de prendre. Qui sab!... Pot-ser encara no 't moriras!... Pots restablir-te. Mira : al nostre poble 'y avia un pagès que agonitzava...

PERE. — Nol nol Jo sento que 'm moriré aviat... Jo 'u sento. (*Abaixa 'l cap i acluca 'ls ulls.*)

ESCENA XIII

ELS MATEIXOS I L'ANICIA

ANICIA. — Vaja : te decideixes a entrar?... Sí o no, Perel Dignes, Perel

MATRIONA (*se gira i fa senyal a l'Anicia d'acostar-se*). — Has trobat res?

ANICIA (*de l'escala estant, a la Matriona*). — No.

MATRIONA, — Ja has buscat bé per tot arreu? ¿l en el trespol?

ANICIA. — He mirat per tot i no he trobat res enlloc. Encara vull escorcollar el graner : air va pujar-hi.

MATRIONA. — No oblidis res, busca bé... Es el moment, me penso que morirà aviat : té les ungles morades i la pell terrosa. Està a punt, el samovar?

ANICIA. — A punt de bullir.

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS I EN NIKITA

(*Ve del costat oposat, a cavall si 'l teatre 'u permet. Prop de la porta de fusta, sense adonar-se d'en Pere.*)

NIKITA. — Bon dia, mare. Marxa tot bé, per casa?

MATRIONA. — Gracies a Déu, ton pare i jo estem bons.

NIKITA. — I com has trobat l'amo?

MATRIONA. — No cridis. Que no 'l veus? (*Amb el dit assenyala en Pere.*)

NIKITA. — Ah! es aquí? Que s'hi quedil Tant me fal PERE (*obrint els ulls*). — Nikita, Nikita : vine aquell (*En Nikita se li acosta. L'Anicia parla en veu baixa a la Matriona.*) Per què tornes tant aviat?

NIKITA. — Ja he acabat de llaurar.

PERE. — I la part d'enllà del pont, també l'has llaurada?

NIKITA. — Era massa lluny, per posar-m'hi avui.

PERE (*amb ironia*). — Massa lluny? Potser que 'y anassis en cotxel Auria valgut més fer-ho tot d'una vegada.

(*L'Anicia escolta, sense deixar-se veure.*)

MATRIONA (*acostant-se*). — ¿Per què no fas el que ton amo t'indica? No veus que està malalt? Si tenies una mica de cor el creuries com al teu propi pare. No treballis de mala gana, i serveix onradament, com jo t'he ordenat.

PERE. — Ja que ets aquí, vés a treure les trumfes de la cava. Les dones... oi?... t'ajudaran a triar-les.

ANICIA (*apart*). — Vol que vagi amb ell per quedar sol. Segurament que porta 'ls diners assobre i desitja amagar-los en algun lloc

PERE. — Som al temps de plantar-les i ja han grillat. Si s'espera més temps se faran malbé. Oh! Les forces se m'acaben! (*Vol alçar-se.*)

MATRIONA (*corrent a l'escala i ajudant-lo a alçar-se*). — Vols entrar a l'isba?

PERE. — Sí : sostén-me. (*S'atura.*) Nikita!

NIKITA (*mal-agradós*). — Què vols?

PERE. — No t'veuré més : vaig a morir... Escolta : si t'he ofès, perdona-m, en nom del Crist! Es possible que t'agi ofès d'una manera o altra... Perdona-m!

NIKITA. — Qui soc jo, per perdonar-te? ¿No som tots pecadors?

MATRIONA. — Ail fill meul sent doncs...

PERE. — Perdona-m! T'ho prego! (*Plora.*)

NIKITA. — Déu perdonarà 'ls teus pecats, Pere Ignatitch. A mi no m'has fet sinó bé. Tu sí que m'has de perdonar, que es possible que agi comès greus faltes en contra teu! (*Plora.*)

(*En Pere se'n va sanglotant. La Matriona 'l sosté.*)

ESCENA XV

EN NIKITA I L'ANICIA

ANICIA. — Segurament que no ha parlat sense intenció. Pobre cap meu! (*S'acosta ad en Nikita.*) Vas dir-me que 'ls diners estaven amagats sota 'l trespol : no es veritat.

NIKITA (*plorant, sense respondre*). — Mai m'ha causat el més petit dany : al contrari, m'ha omplert de beneficis. I, jo, de quina manera l'hi he agraït?

ANICIA. — Prou plorar! On són els diners?

NIKITA (*mal-agradós*). — No' u sé. Busca-ls tu mateixa.

ANICIA. — Tens el cor ben tendre!

NIKITA. — Me fa compassió! Com plorava : eh?

ANICIA. — Ets massa bo, de compadir-te d'ell, que t'ha tractat sempre com un goç, i que, fa un instant, ha ordenat que se 't tregui de casa després de la seva mort. De mi, t'auries de compadir, més aviat!

NIKITA. — Per què, de tu?

ANICIA. — Pot morir sense que sapiguem on amaga els diners.

NIKITA. — No tinguis por : ja 'ls trobarem.

ANICIA. — Oh, Nikituixkal ¿Que no 'u sabs, que ha enviat a buscar sa germana, a qui vol deixar tot el que posseeix? ¿No penses quina vida serà la nostra si dóna 'ls diners ad aquesta Marfa? Ens trauran de l'isbal! Fes els possibles per saber on són. No 'm vas dir que air va pujar al graner?

NIKITA. — Vaig veure que 'n venia, però no sé on els devia amagar.

ANICIA. — Me 'n vaig a furetejar altre cop per allà.
(*En Nikita s'aparta.*)

ESCENA XVI

ELS MATEIXOS I LA MATRIONA

*(Aquesta surt de l'isba**i parla en veu baixa a l'Anicia i ad en Nikita.)*

MATRIONA. — No 't moguis. Porta 'ls diners-assobre: he tocat els bitllets per damunt del vestit : els té lligats amb un cordó.

ANICIA. — Oh! pobre cap meu!

MATRIONA. — Ara ja sabs el que has de fer. Si ve sa germana, adeu bitllets!

ANICIA. — Segur que 'ls hi donarà. Com ho fem?

MATRIONA. — Tu preguntes què fem? Mira, el samovar bull : dóna-li tè ben calent. *(A l'orella de l'Anicia.)* I posa-y d'aquells polvos! Quan n'agi begut una taça pots escorcollar-lo al teu gust. No sentirà res.

ANICIA. — Tinc por.

MATRIONA. — No diguis bestieses. Fes via : jo cuidaré que la tia no entri. No facis cap imprudència. Així que tinguis els diners, porta-ls aquí : en Nikita 'ls amagarà.

ANICIA. — Com decidir-me a semblant cosa?

MATRIONA. — No 't distreguis amb minucies. Fes com te dic. Nikita!

NIKITA. — Què?

MATRIONA. — Queda-t aquí : no te 'n vagis. Qui sab? Potser t'aurem de menester.

NIKITA. — No comprenc el que volen fer, aquestes dones. Només de sentir-les ja 'm roda 'l cap. Aneu-vos-en al diable! Aig de treure les trumfes de la cava.

MATRIONA *(agafant-lo pel braç)*. — Resta aquí, te dic!

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS I L'ANIUTKA (*que entra*)

ANICIA. — Què 'y ha?

ANIUTKA. — Era a l'ort de sa filla. Desseguida ve.

ANICIA. — Què farem, si ve?

MATRIONA. — Afanya-t a fer el que t'he dit. Encara 'y som a temps.

ANICIA. — N'hi ha per tornar-se bojal Aniutka, corre a conduir els vedells : he vist com fugien.

ANIUTKA. — Nol No goso anar-hi.

MATRIONA. — Apa, vés-hil Però... vés-hil! El samovar està a punt.

ANICIA. — Oh! pobre, pobre cap meul

ESCENA XVIII

LA MATRIONA I EN NIKITA

MATRIONA (*acostant-se ad en Nikita*). — Es així, fill meul (*S'asseu al costat d'ell al banc.*) S'han de fer sempre les coses amb calma, amb prudència, i no a la lleugera i que surti com vulgui.

NIKITA. — Què s'ha de fer?

MATRIONA. — Has de saber el que 't toca fer per viure.

NIKITA. — Com es això? Viuré com els altres.

MATRIONA. — Creus que 'l vell morirà?

NIKITA. — Ben cert! Que Déu li doni la gloria del cel. Però que se me 'n dóna, a mi, d'això?

MATRIONA (*que no aparta 'ls ulls de l'escala, tot parlant*). — Vaja, fill! Els vius han de pensar en les coses de la terral Per sortir amb la seva cal esser intel·ligent. Si sabies com he corregut d'ací d'allà pel

teu bé! Els jonolls me fan mal. Les cames se 'm trenquen. No oblidis més tard tot el que la teva mare ha fet per tu.

NIKITA. — ¿Què has fet, doncs, que has tingut tanta feina?

MATRIONA. — M'he cuidat de la teva sort, del teu benestar futur. Qui no sab bellugar-se quan n'es l'ora, no té mai res. Coneixes l'Ivan Moisieitch: veritat? Doncs un d'aquests dies vaig anar a casa seva a demanar-li consell sobre un assumpte. Després d'aver parlat d'unes coses i altres, jo que li dic : «— Ivan Moisieitch : cal que m'expliqueu una cosa. Si un pagès viudo que s'ha tornat a casar, i que no té altres fills que dugues noies (l'una del primer matrimoni, l'altra del segon), vingués a morir, ¿un altre pagès, podria esdevenir el propietari dels seus interessos casant-se amb la viuda? Me sembla a mi que per aconseguir-ho n'hi ha prou amb casar la filla del primer matrimoni. No vaig bé?» L'Ivan Moisieitch que 'm contesta : «— La cosa pot fer-se com vós penseu, però cal obrar amb molta llestesa i no estalviar diners, perquè sense diners no s'arriba enlloc. Se necessita una grossa quantitat.»

NIKITA. — Com si diguéis : «— Vinguen diners.» No es bestia, en bona fe : a tot-om agraden els diners.

MATRIONA. — Allavors, fillet meu, tot l'hi he contat, tot l'hi he descobert. M'ha dit que tu t'has de fer inscriure com a pagès d'aquest poble, i que per aconseguir això has d'embriagar tots els vells perquè 'y consentin : no es qüestió de mirar el que 's gasta. D'aquesta manera 'y consentiran. Enllestit això com cal, tot anirà bé. Mira. (*Se treu del mocador un paper plegat.*) M'ha escrit aquest paper. Llegeix-lo.

(*En Nikita pren el paper i el llegeix.*)

NIKITA. — Bé : i què? Aquest paper no té res d'extraordinari : es una demanda ordinària.

MATRIONA. — Creu-me, menut : escolta 'l que l'Ivan Moiseitch m'aconsella. «— Procura, sobre tot, que els diners que posseeix no se 'us escapin. Si l'Anicia no se n'apodera, adieu marit i casament. Els diners són la clau de tot. No 't distreguis, doncs!» Ha arribat el moment d'obrar, fill meu.

NIKITA. — I què m'impòrten, a mi, aquests diners? Això es cosa seva. Que se 'n cuidi l'Anicia!

MATRIONA. — Com es que penses així, fill meu? ¿Es que una dòna 'y entén res, en aquests assumptes? Tu ets un ome : a tu 't toca obrar. Tu pots amagar-los, fer-los desapareixer, en fi. Tu comprens millor les coses que no pas una dòna.

NIKITA. — Els projectes de vosaltres, les dònes, són sempre impossibles.

MATRIONA. — Com, impossibles? Pren els diners : un cop a les teves mans, faras el que vulguis d'aquesta dòna. Si alguna vegada reganya, sempre li podras fer abaixar la veu.

NIKITA. — Deixeu-me tranquil amb les vostres istories. Me 'n vaig.

ESCENA XIX

EN NIKITA, LA MATRIONA I L'ANICIA
(*la qual surt corrent de la casa, tota palida*)

ANICIA. — Els bitllets eren amagats al vestit! Mireu-los! (*Els mostra sota 'l davantal.*)

MATRIONA. — Dóna-ls ad en Nikita, que 'ls amagui. Nikita! pren-los i entafura-ls en algun lloc.

NIKITA. — De bona gana, però vinguen...

ANICIA. — Pobre cap meul Ja 'ls amagaré jo mateixa. (*Vol anar cap a la porta del pati.*)

MATRIONA (*agafant-la pel braç*). — On vas? T'atraparien desseguida. Sa germana està per venir. Val més que 'ls donis ad ell per amagar-los: ell sab on. Sembla que agis perdut el cap.

ANICIA (*indecisa*). — Oh! pobre cap meul Què fer?

NIKITA. — Apa, dóna-mels : jo 'ls amagaré tant bé, que no 'ls trobarà mai ningú.

ANICIA. — On els amagaras?

NIKITA. — Que tens por que no te 'ls torni?

ESCENA XX

ELS MATEIXOS I L'AKULINA (*que porta roba blanca*)

ANICIA. — Pobre cap meul pobre cap meul (*Dóna'ls bitllets ad en Nikita.*) Escolta, Nikita: no m'enganyis.

NIKITA. — De què tens por? Te dic que 'ls amagaré tant bé, que jo mateix me veuré amb treballs per trobar-los.

ESCENA XXI

LA MATRIONA, L'ANICIA I L'AKULINA

ANICIA (*esgarrijada*). — Què he fet?... Ell...

MATRIONA. — Es mort?

ANICIA. — Es com si 'u fos. Quan li he prèss els diners no s'ha sentit de res.

MATRIONA. — Entra a l'isba : mira l'Akulina que vel

ANICIA. — He pecat, he comès un gran pecat! ¿I aquests diners?

MATRIONA. — Aul vés-ten depressal Ja veig arribar Marfa.

ANICIA. — Ja li he confiat aquests diners... Estic certa que passarà alguna cosal (*Se 'n va.*)

ESCENA XXII

LA MARFA, L'AKULINA I LA MATRIONA

(*La Marfa entra en escena per un costat, l'Akulina per l'altre.*)

MARFA (*a Akulina*). — Auria vingut més aviat si no aguéss anat a casa de ma filla. I, doncs, ¿com està mon germà? ¿Es veritat que està a punt de morir?

AKULINA (*deixant la roba que ve de rentar*). — No 'u sé : jo vinc del riu.

MARFA (*assenyalant la Matriona*). — ¿Qui es, aquesta dòna?

MATRIONA. — Soc la mare d'en Nikita i visc a Zuief, filleta. Sí, a Zuief. El vostre germà està ben mal, el pobre! Ell mateix ha sortit per dir que se 'us vingués a buscar, perquè, ha dit ell... Déu meu! no es pas mort?

ESCENA XXIII

ELS MATEIXOS I L'ANICIA

(*Surt de l'isba cridant, i s'agafa a una de les columnes de l'escala tot xisclant.*)

ANICIA. — Oh-oh! Soc viudal Tot està acabat! El meu falcó ha tancat els seus ulls formosos!...

ESCENA ÚLTIMA

ELS MATEIXOS I LA COMARE

(*La comare i la Matriona prenen l'Anícia per sota 'l braç a fi de sostenir-la. L'Akulina i la Marja entren a l'isba. Els pagesos acuden.*)

UNA VEU ENTRE LA GENT. — S'han d'avisar les velles per rentar i vestir el mort.

MATRIONA (*arremangant-se*). — ¿Hi ha aigua, a la caldera? Ah! no 'm recordava que 'l samovar n'es ple. Anem a cuidar-nos del difunt.

TELÓ

ACTE TERCER

PERSONATGES

AKIM.

NIKITA.

AKULINA.

ANICIA.

ANIUTKA.

MITRITCH, jornaler vell, antic soldat.

LA COMARE del segon acte.

ACTE TERCER

L'escena representa l'isba d'en Pere a l'ivern. Han passat nou mesos entre el segon acte i el tercer. L'Anicia, vestida molt descuidadament, teixeix en son teler. L'Aniutka jeu arrimada a l'estufa.

ESCENA PRIMERA

L'ANICIA, L'ANIUTKA I EN MITRITCH

MITRITCH (*Entra lentament i s treu l'abric.*) — Que el bon Déu m'ajudil I, doncs, ¿no ha arribat encara l'amo?

ANICIA. — Què?

MITRITCH. — Encara no ha tornat, en Nikita, de ciutat?

ANICIA. — No.

MITRITCH. — Segurament que se les xala per allà baix. Oh Déu meu!

ANICIA. — Has aplegat el cobert?

MITRITCH. — Ja 'u crec! L'he aplegat com cal : he guarnit el sostre de palla. Ja sabs que no m'agrada fer les coses a mitges. Oh Déu meu! Gran Sant

Nicolau! (*Se grata les durícies.*) Temps ha que l'amo auria d'aver tornat.

ANICIA. — Quina pressa ha de portar en venir? Té diners, va amb una noia que li agrada, se diverteix, en fi, mentres que jo...

MITRITCH. — Es clar! Si té diners, ¿per què no ha de xalar-se? Digueu, mestressa : ¿per què l'Akulina ha anat amb ell a ciutat?

ANICIA. — Pregunta-u ad ella, per què 'l diable l'hi ha fet anar.

MITRITCH. — Se té tot el que 's vol, a ciutat, quan se tenen diners. Oh Déu meu! (*Gemega.*)

ANIUTKA. — Mare : jo he sentit com en Nikita li deia: «—Te compraré un xal ben bonic : tu mateixa l'escolliras.» S'ha adornat amb lo millor que té. S'ha posat el cos de pelotxa, sense mànigues, i el fixú francès.

ANICIA. — No sab el que es decencia ni vergonya. ¿Es aquest, el comportament d'una noia? La descarada!

MITRITCH. — De què ha de tenir vergonya? Quan se tenen diners, no està malament, en bona fe, de gastar-los en xalades. Oh Déu meu! ¿Es massa aviat per sopar? (*L'Anicia calla.*) Tot esperant vaig a escalfar-me. (*S'acosta a l'estufa.*) Oh Déu meu! Mare de Déu Santa! Gran Sant Nicolau!

ESCENA II

ELS MATEIXOS I LA COMARE

LA COMARE. — Segons veig, el teu marit encara no ha tornat.

ANICIA. — No.

LA COMARE. — I això que es bastant tard. Qui sab!

potser ha entrat a la taverna. Ma germana Tecla m'ha dit que 'y ha molts trineus davant de l'ostal, i que tots vénen de ciutat.

ANICIA. — Aniutkal Tul Aniutkal

ANIUTKA. — Què?

ANICIA. — Corre a la taverna, i mira si en Nikita 'y es. Si està begut, potser que s'hi agi aturat.

ANIUTKA. — Hi vaig. (*Fuig de l'estuja i 's vesteix.*)

LA COMARE. — S'ha endut l'Akulina amb ell: veritat?

ANICIA. — Ja no 'y auria anat, sense ella. D'ella ha sigut la pensada. Ella l'ha convençut d'anar al Banc a treure diners. El mena per on vol.

LA COMARE (*abaixant el cap*). — Es una vergonya: no 'y ha més.

(*Una pausa.*)

ANIUTKA (*vora la porta*). — Si es a la taverna, ¿què li diré?

ANICIA. — No res, no! Mira només si 'y es.

ANIUTKA. — Desseguida torno.

(*Una llarga pausa.*)

ESCENA III

L'ANICIA, EN MITRITCH I LA COMARE

MITRITCH (*gemegant*). — Oh Senyor! Oh gran Sant Nicolau!

LA COMARE (*fota espantada*). — Déu meu! ¡Quin espant! Qui 'y ha allà?

ANICIA. — Mitritch, el nostre moço.

LA COMARE. — Oh! oh! Se pot alabar d'aver-me ben espantat! I això, comare? Se diu que voleu casar l'Akulina!

ANICIA (*Deixa 'l teler i s'asseu vora la taula.*) — Sí: van venir una gent de Diedlor que desitjaven

prometre-la amb llur fill; però es facil que sentissin parlar del seu galdós comportament, i el negoci se n'ha anat a l'aigua. No hem sabut res més d'ells. ¿Qui voldria casar-se amb semblant desvergonyida?

LA COMARE. — També he sentit parlar dels Lizunof de Zuief.

ANICIA. — Ja 'u sé, que se n'ha parlat : fins avien enviat alguna persona aquí; però l'Akulina no 'ls deü convenir, perquè fins ara no han deixat anar paraula. Per altra part, eli no vol sentir parlar d'aquest casament.

LA COMARE. — Doncs ja seria ora de casar-la.

ANICIA. — Temps ha que 'u es, però ni l'un ni l'altre volen deixar-se : en Nikita encara no està saciat de la seva estimada.

LA COMARE. — Hi, hi, hi! Fan un gran pecat. Espanta sols de pensar-hi. ¿Cometre semblant pecat amb son padrastrel!

ANICIA. — Ai, comare! Si sabies com m'han enganyat! No pots afigurar-t'ho. Era massa bestia, jo, per adonar-men : si no ja no m'hi auria casat. Jo no avia vist res, i, amb tot, abans del nostre casament ja s'entenien per enganyar-me.

LA COMARE. — Això es una infamial

ANICIA. — Fou més tard quan vaig adonar-me que tots dos fugien de mi. No pots pensar-te com me pesa la vida. No es que jo l'estimi, no; però sofreixo d'aver de soportar semblant vilesa dins de casa meva.

LA COMARE. — Això ni cal dir-ho! ¿Es veritat que ell alça la mà?

ANICIA. — I tant! Abans quan s'embriagava no movia soroll : si portava una copa de més, era molt amable; mentres que ara, així que 's posa de mal-umor, me cau assobre com si volgués

aixafar-me. Abans d'air m'engrapà pels cabells per pegar-me : amb totes les penes d'aquest món vaig escapar-me de les seves mans. Oh! Aquesta noia es pitjor que un serpent! Sembla estrany que la terra engendri monstres com aquesta Akulina!

LA COMARE. — Oh! oh! Ja ets ben desgraciada, pobreta, amb el que veig! ¡Quin patir, veure-s tumentada per un perdut que s'ha recollit! ¿Per què no li plantes cara?

ANICIA. — Què 'y puc fer? Mon difunt marit era sever, però de totes maneres jo feia 'l que volia : amb en Nikita no, que 'm fa por. Així que 'l veig ja 'm tens davant d'ell com una gallina mullada.

LA COMARE. — No 'n pot ser d'altra : t'han tirat un encís. Diuen que sa mare, aquesta vella Matriona, es una bruixa. Prou deu ser veritat.

ANICIA. — També jo 'u vaig creient, perquè devogades, quan ell no es aquí, me sento capaç de fer-lo a troços : tantost se presenta sento mon cor defallir.

LA COMARE. — Estas embruixada, segurament. Ai, filletal Es ben facil, de tirar un encís a una dòna. La veritat, ja ni 't conec tampoc.

ANICIA. — Les cames sembla que ja no 'm vulguin portar : he envellit, aquests darrers temps. Ben diferent de l'Akulina, si te la mires. Ella, que sempre semblava un fregall i estava magra com un clau, ha canviat que està desconeguda : s'ha engreixat i s'ha tornat maca. Tot això es obra d'ell. S'ha gastat una pila de diners per fer-li presents. ¿I no s'ha posat al cap, també, que es ella, la mestressa? Ella diu a tot-om que la casa es seva i que en Nikita avia d'esser el seu marit, que son pare volia que 's casessin. Si sabies lo dolenta que es! Que 'l bon Déu ens ajudil... Quan està furiosa 'u destroçaria tot...

LA COMARE. — Ta vida no es gens alegre, ma pobra Anicia. I la gent va ben errada, d'envejar els rics. L'or i la plata no priven de vessar llagrimas.

ANICIA. — Poden envejar-nos, a fel Aquesta riquesa de que 's parla no existirà ben aviat. Ell llença 'ls diners que es un pecat!

LA COMARE. — Vas ser ben bestia, també, de donar-li aquests diners que eren teus.

ANICIA. — Si 'u sabies tot!... Sí, vaig fer una bestiesal!

LA COMARE. — Sabs què faria, jo, si fos de tu? Aniria de dret a queixar-me a les autoritats : al governador, per exemple. ¿Com es que s'atreveix a gastar els diners que són teus? No 'y té pas dret!

ANICIA. — Què 'n treuré, de queixar-me? Ara ja no 'y ha remei.

LA COMARE. — No 't conec, de veritat, amiga : has canviat força, força.

ANICIA. — Ja no tinc energia : tu 'u has dit, amiga. Ell m'ha engrapat de tal manera, que ja ni aqueix cap es meu. Oh! oh! mon pobre cap!

LA COMARE. — Algú ve. (*Para l'orella.*)

(*S'obre la porta. Entra l'Akim.*)

ESCENA IV

ELS MATEIXOS I L'AKIM

(*L'Akim se senya davant de l'imatge, se treu els esclops i l'abric.*)

AKIM. — La pau sigui amb vosaltres! Bon dia, tieta. Com estas?

ANICIA. — Bon dia, pare. Que veniu de casa vostra?

AKIM. — Sí. M'he dit : «— Dimontri! me 'n vaig a veure què fa 'l xicot.» No he sortit aviat perquè he menjat una mossada, abans, vatua 'l món! I,

com que 'y ha molta neu, costa d'avançar, dimontril, i he trigat : sabs? I, doncs, ¿que es a casa, el meu fill?

ANICIA. — No : se n'ha anat a ciutat.

AKIM. — He vingut... dimontril... per parlar-li d'un assumpte, d'un assumpte senzill. N'hi vaig dir un mot... sí, un mot... abans d'aïr. ¿No sabs, d'això, que 'l meu cavall... dimontril... s'ha re-bentat? Ad ell li toca... vatua 'l món!... ajudar-me a comprar-ne un altre : entens? Es per això... entens?... que he vingut.

ANICIA. — En Nikita me 'n va dir alguna cosa : ja 'n parlareu quan ell arribi. (*S'acosta a l'estufa.*) De segur que arribarà mentres sopareu. Mitritch! Apa, Mitritch! Vine a sopar.

MITRITCH. — Oh Senyor! Gran Sant Nicolau benaventurat!

ANICIA. — Vine a sopar!

LA COMARE. — Me 'n vaig. Adeusiau.

ESCENA V

L'AKIM, L'ANICIA I EN MITRITCH

MITRITCH. — Ni tant sols m'avia adonat que m'agués adormit. Oh Déu meu! Gran Sant Nicolau! Bon dia, oncle Akim!

AKIM. — Caram, Mitritch! Què fas aquí? ¡Qui 'u avia de dir!

MITRITCH. — Estic de jornalera a casa 'l teu fill Nikita : per ara visc aquí.

AKIM. — Vatua 'l món! Es a dir que ets jornalera d'això... del meu fill! Caram! Mireu que...

MITRITCH. — Primer avia estat a casa d'un marxant

de ciutat; però, així que 'm vaig aver begut tot lo meu, vaig tornar cap a vila. Com que no tenia ni bou ni sou, vaig llogar-me com a jornalier a casa del teu fill. (*Badalla.*) Oh Déu meu!

AKIM. — Rellampl... Vatia 'l món!... ¿Què redimontri fa, doncs, mon fill Nikita? Digueu que té molta feina... rellampl... que ha de prendre un jornalier per ajudar-lo!

ANICIA. — Feina, dius? Abans tot sol la feia tota; però ara, que res li agrada sinó la gresca, ha près un jornalier que treballa per ell.

MITRITCH. — Com que té diners, no necessita...

AKIM. — Va malament, dimontri!... rellampl... malament del tot! Va molt malament! Pel que veig... dimontri... se desencamina.

ANICIA. — S'ha fet malbé del tot : aquesta es la paraula. No 'us ho podeu arribar a imaginar!

AKIM. — Sempre passa així, dimontri!... Se creu... vatua 'l món!... que tot ha d'anar millor, i... rellampl... passa al revés. Esser ric... dimontri!... no li val per res a un ome : se fa malbé del tot.

MITRITCH. — Es cert que la riquesa no val res. Els goços massa grassos tornen rabiosos : la gent rica s'ha de desencaminar per força. Mireu-me a mi, per exemple. Durant tres setmanes no he fet més que beure mentres he tingut un centim a la butxaca : m'he begut fins la roba de l'esquena. Quan no he tingut res més per vendre, me n'he deixat: ara visc amb ordre.

AKIM. — I, la teva dòna, on es?

MITRITCH. — En el seu lloc : rodant per les tavernes. Està feta una gran senyora, amb els seus ulls pintats i el seu morret tort. Que s'emborratxi o no, sempre la persegueix la fam.

AKIM. — Oh! De veres? I això per què?

MITRITCH. — ¿Que no es això, el que 's pot esperar la

muller d'un vell soldat? Vos dic que ella es en son lloc.

(Una pausa.)

AKIM (a l'Anicia).—¿Què diable ha anat a fer, en Nikita, a ciutat? Que tenia alguna cosa per vendre?

ANICIA (que para la taula i serveix el sopar). — Nol Hi ha anat de buit. Ha anat a buscar diners al Banc.

AKIM (menfant).—¿Que voleu comprar terra, dimontri?... Sabeu que ha anat... vatua 'l mónl... a buscar diners : eh?

ANICIA. — Nol Es que no toquem els diners depositats : hem de rebre vint o trenta rubles.

AKIM. — Com es que no toqueu els diners? Si aneu sovint a buscar una vintena de bitllets, aviat no 'us quedarà res.

ANICIA.—En Nikita ha de rebre aquests diners sols: el capital depositat permanence sancer.

AKIM. — ¿Com vols que permanence... dimontril... permanence sancer? Dignes. Si prens cada dia una certa quantitat... vatua 'l mónl... ¿creus que 'l capital... dimontril... tant mateix restarà tot sancer? Mira, rellampl... Tens un munt de farina al graner... dimontril... o a la granja... Si cada dia 'n treus algunes lliures... vatua 'l mónl... ¿vols dir que no disminuirà? Això vol dir que t'enganyen: sabs? Entera-t de la cosa, perquè... dimontril... t'enganyen. ¿Com diable 'ls teus diners poden restar sancers, quan... dimontril... se 'n treu una part de tant en tant?

ANICIA.—Jo no sé explicar-vos com es això. L'Ivan Moisieitch ens ho va dir. Ell va aconsellar-nos de portar el nostre diner al Banc. I moltes vegades ens digué : «— El vostre capital se mantindrà 'l mateix, i vosaltres rebreu els interessos.»

MITRITCH (que ha acabat de sopar i s'eixuga la boca). —Això mateix. Jo he servit a un marxant, i 'us

puc dir que es cert. Tots els marxants ho fan així: depositen llur diner en un Banc, i passen després la jornada gandulejant a casa, perquè reben diners del Banc.

AKIM.—Dimontril... Tu 't mofes de mil ¿Com vols... rellampl... que 's donin... vatua 'l mónl... diners ad aquest i al de més enllà? ¿Qui 'ls els donarà, aquests diners?

ANICIA. — El Banc.

MITRITCH. — Deixa-la estar, la mestressa. Mai te 'n podrà explicar res, perquè les dones no 'y entenen gens, amb els negocis. Escolta 'l que jo 't digui i 'u veuras clar. Suposem que tu tinguis diners, que som a la primavera, i que jo no tinc ni un copeck per sembrar la meva terra, o bé que tingui de pagar la contribució. Vinc jo a casa teva i 't dic: «—Akim, deixa-m deù rubles. Te 'ls tornaré 'l dia de l'Intercessió i 't donaré 'l producte d'una deciatina com interès.» Suposem que sàpigues que jo tinc un cavall, una vaca, en fi, el que sigui que valgui la quantitat que jo 't demano. Tu 'm respons: «—Ajunta-y dos o tres rubles per interessos i està fet.» Com que jo tinc la corda al coll, accepto les teves condicions i 't manllevo deù rubles. A la tardor vinent jo venc la collita i 't torno dotze o tretze rubles; i vet-aquí que tu has guanyat dos o tres rubles sense aver-te costat el més petit treball.

AKIM. — Però... rellampl... només els pagesos que no tenen cap temor de Déu... dimontril... poden cometre semblants iniquitats! I, després, això no té res que veure amb el nostre assumpte.

MITRITCH. — Espera-t: ja 'u veuras. Tu te m'has endut dos o tres rubles. Ara suposem que l'Anicia té diners dels quals no sab què fer: es una dona, no 'ls sab fer produir. Ve ella a trobar-te, i 't diu:

«— Voldries fer treballar els meus diners?» Tu t'hi avéns, i esperes. A l'altra primavera jo torno a casa teva : «— Deixa-m déu rubles, — te dic — i t donaré tant i tant d'interès.» Si tu sabs que no m'he fet malbé tot lo que posseeixo, me deixes el que jo t demano : sí, al contrari, jo no tinc res que s'ho valguí, i tu sabs que jo no podré tornar-te aquests diners, me tanques la porta i deixes els teus diners o'ls de l'Anicia a algú que de segur te'ls tornarà. Així tu guanyes diners sense treballar. Lo mateix fa 'l Banc. Ja veus si es ben curiós.

AKIM (*enardint-se*). — Vet-aquí 'l que es! Doncs bé!... dimontril... es una vilesa! Els pagesos que obren així... rellampl... pequen contra la llei!... sí, vatua 'l món!... contra la llei! Es una vilesa! I dir que unes persones instruïdes...

MITRITCH. — Què dius? Són molt amables! Si una dòna, o qui sigui, es massa bestia per fer treballar per sí mateix els diners que té, no més cal que 'ls porti al Banc! La persona no caldrà que faci res, i aquests senyors, tant mateix, se cuidaran de donar-li diners. Es curiós!

AKIM (*sospirant*). — Ja veus... vatua 'l món!... que, si aquells que no tenen un centim són desgraciats, aquells que són rics... dimontril... encara 'u són més. Rellampl... ¿No va ordenar Déu que treballéssim? I tu 'm dius... vatua 'l món!... que, si porto els meus diners al Banc, no tinc res a fer sinó jeure i tant mateix rebré diners per mantenir-me. Es una vilesa, rellampl... Es contra la llei, dimontril vatua 'l món!...

MITRITCH. — No s'entretenen avui, la gent, a mirar el que es de llei o no. ¡Si sabies com se conlliguen uns amb altres per escorxar el poble! ¡Ja es una cosa ben muntada, ja!

AKIM (*sospirant*). — Quin temps, Déu meu! ¡En quin

temps som! S'oblida... rellamp!... s'oblida 'l bon Déul Sí, vatua 'l món! hem oblidat el bon Déul Vet-aquí 'l mall Oh! oh! Gracies, filleta : ja he menjat prou. (*S'alça de taula.*)

(*En Mitritch s'acosta a l'estuja.*)

ANICIA (*desparant taula, i asseient-se, després, per menjar ella*). — De segur que son pare 'l reprendria; però 'm fa vergonya de parlar-li d'aquestes coses.

AKIM. — Què? Què dius?

ANICIA. — Res.

ESCENA VI

ELS MATEIXOS I L'ANIUTKA (*que entra*)

AKIM. — Ah! Mireu la meva preferida! Sempre caminant d'ací d'allà. Mireu-la. Estàs gelada : oi?

ANIUTKA. — Sí, estic balba. Bon dia, avi.

ANICIA. — I què? Tant mateix es allà baix?

ANIUTKA. — No, però m'he trobat amb l'Adriana, que tornava de ciutat, i diu que 'ls ha vistos a la taverna. Diu que 'l pare no s'aguanta dret de tant begut.

ANICIA. — Si tens gana, té : menja.

ANIUTKA (*acostant-se a l'estuja*). — Quin fret que fal
Tinc les mans totes gelades.

(*L'Akim se descalça. L'Anicia renta la vaixella.*)

ANICIA. — Avil

AKIM. — Què vols?

ANICIA. — La Marinka... sabeu?... ¿que es ditxosa, la Marinka?

AKIM. — Ja 'u crecl... Dimontri! Es una dòna intel·ligent, treballadora, tranquila... vatua 'l món!... i que no li dol el treball. No recula davant de la

feina. Es molt obedient a son marit. En fi, es una bona dona.

ANICIA. — ¿Es veritat que un parent del marit de la Marinka volia demanar la nostra Akulina per casar-s'hi? No n'heu sentit parlar?

AKIM. — Ah! els Mironov! sí! Les dones... dimontril... prou n'han parlat; però es de pensar... vatua 'l món!... que no ha sigut més que un projecte. Ja he oblidat el que deien les velles del poble, dimontril... Perquè mireu que tinc una memoria dolenta, vatua 'l món!... una memoria molt dolenta! Aquests Mironov són uns bons pagesos.

ANICIA. — Si la poguessim casar aviat, aquesta Akulina!

AKIM. — I per què, això?

ANIUTKA (*parant l'orella.*) — Ja vénen.

ANICIA. — Vés, vés. (*Segueix rentant les culleres de justa sense alçar el cap.*)

ESCENA VII

ELS MATEIXOS I EN NIKITA

NIKITA. — Anicia! muller! Qui ha arribat?

(*L'Anicia se 'l mira i li gira la cara en silenci.*)

NIKITA (*amb to de menaça.*) — Diga-m qui ha arribat! No veus ningú?

ANICIA. — Deixeu-li fer el fanfarró! Apal entra.

NIKITA (*amb un to més menaçador.*) — Qui ha arribat?

ANICIA (*acostant-se-li i agafant-lo per la mà.*) — Vaja! ja que així 'u vols : ha arribat el meu marit! Entra, doncs!

NIKITA (*resistent.*) — Per fi m'has comprès! Ha arribat ton marit. Més com se diu? Expressa-t com call!

ANICIA. — En Nikita, mon marit, ha arribat!

- NIKITA. — Ja es oral I el seu nom patronimic, gran bestial
- ANICIA. — Nikita Akimitch.
- NIKITA (*continuant a fòra*). — Això. Diga-m, a més, el seu nom de familia.
- ANICIA (*rient i estirant son marit pel braç*). — Tchilikine. Prou n'hi ha, de fer l'orgullósl
- NIKITA. — Això. (*Aturant-se al brancal de la porta.*) Diga-m, ara, amb quin peu en Tchilikine ha d'entrar a la seva isba.
- ANICIA. — No siguis tossut. Te refredaras.
- NIKITA. — Diga-m amb quin peu aig d'entrar. Es precis que 'u diguis.
- ANICIA. — Mireu que 'ns fastiguejarà! Amb el peu esquerre. Entraras, d'una vegada?
- NIKITA. — Sí.
- ANICIA. — Mira, si 't plau, qui t'espera a l'isba.
- NIKITA. — El pare? I bél què? Jo no desdenyo mon pare : puc mostrar-li 'l meu respecte. Bon dia, pare. (*S'acota davant d'ell i li allarga la mà.*)
- AKIM (*sense correspondre-li*). — Vet-aquí... dimontril... el que fa... veieu?... el que fa l'aiguardent... rellampl... Veieu? Es l'aiguardent! una porquerial
- NIKITA. — L'aiguardent, una porquerial ¿Que estic embriac? He trobat un amic i hem begut junts.
- ANICIA. — Apal Vés a jeure!
- NIKITA. — ¿Que no 'm tinc dret per mes propries cames, muller?
- ANICIA. — Sí, sí! Vés-ten a jeure!
- NIKITA. — No! Encara vull prendre 'l tè amb el pare. Escalfa-l : sents?... Entra, Akulina!

ESCENA VIII

ELS MATEIXOS I L'AKULINA

AKULINA (que entra amb el vestit de les festes, portant un paquet). — (Ad en Nikita.) ¿Per què has tirat les compres d'ací d'allà. On es, el fill?

NIKITA. — El fill? El fill es allà baix. Eil Mitritch! On ets? Que dorms? Vés a desenganxar el cavall.

AKIM (que 's mira 'l seu fill sense veure l'Akulina). — ¿Com no li fa vergonya, a qui no ha fet res en tot lo dia, de fer desenganxar el cavall pel pobre vell que s'ha desllomat batent el blat? Oh! quina injusticial!

MITRICH. — (S'aparta de l'estuja i 's calça les botes de feltre.) Oh Senyor misericordiós! ¿Es al pati, el cavall? Si sabies que cansat que estic! Oh Senyor! Gran Sant Nicolau! (Se posa l'abric i surt.)

NIKITA (asseient-se). — Perdona, pare. Es veritat que he begut una mica... ja 'u veus... però ¿què 'y farem? També beuen les gallines : no es veritat? Perdona-m, doncs. El que es en Mitritch no s'enfada : ja veuras com desenganxarà.

ANICIA. — S'ha d'escalfar el samovar?

NIKITA. — No 't facis dir dugues vegades una cosa. Ja que 'l pare ha vingut, vull parlar-hi. Prendrem el tè. (A l'Akulina.) ¿Has portat tots els paquets?

AKULINA. — He portat el que es meu : els altres són a l'avant-cambra. Té : aquest no m'importa. (Tira assobre la taula un paquet embolicat amb paper, i desa 'ls seus en un bagul. L'Aniutka segueix amb els ulls tots els seus moviments. L'Akim està ocupat en desfer el seu calçat, i no mira son fill.)

ANICIA (*sortint amb el samovar*). — Bé està ple, el bagul, fins a reventar; però ell compra que compra, Déu sab què!

ESCENA IX

L'AKIM, L'AKULINA, L'ANIUTKA I EN NIKITA

NIKITA (*que s'esforça per reprendre sa sang freda i per parlar amb sensatesa*). — No t'enfadis contra mi, pare! Que 't creus que estic embriac? Res d'això. Puc beure tant com vulgui sense perdre 'l seny. Puc parlar-te de qualsevulga cosa. Me recordo molt bé del que m'has dit. Volies demanar-me diners perquè se t'ha mort el cavall. Com que tinc medis, puc ajudar-te. Si la quantitat que 'm demanes fos molt important, te pregaria que t'esperassis. Però, una petitesa així, puc donar-te-la desseguida. Té! mira!

AKIM (*que segueix ocupat*). — Ai, fill! El camí que segueixes... dimontril... no es el bon camí...

NIKITA. — Per què 'm dius això? ¿Que 't creus que estic embriac? T'enganyas. Vaja, prenem el tè. Respecte al que 'm demanes, puc fer el que tu desitges.

AKIM (*abaixant el cap tristament*). — Ail ail ail

NIKITA. — Aquí tens els diners! (*Se treu de la butxaca una cartera, i d'ella un full d'assignats, d'entre 'ls quals escull un bitlet de deu rubles.*) Té. Amb això pots comprar un cavall. Ets el meu pare, i de cap manera puc oblidar-te. Apa! pren. No 't sapiga greu, que no 'm dolen. (*S'acosta a l'Akim i li posa 'l bitlet a la mà. L'Akim no 'l vol.*) Vaja! pren, te dic: quan jo dono alguna cosa, es que no 'm dol.

AKIM. — No puc... dimontril... no puc voler aquests

diners, ni puc tampoc parlar-te, rellampl... perquè tu no 't portes com deuries.

NIKITA. — Pren, te dic!... No 't deixaré que no prenguis el que 't dono.

ESCENA X

ELS MATEIXOS I L'ANICIA

ANICIA (*que entra*). — Pren aquests deu rubles, vaja! T'atorollarà primer que fer la teva.

AKIM (*que pren els diners tot movent el cap*). — Oh! aquest aiguardent! Qui n'ha begut... dimontril... ja no es un ome...

NIKITA. — Has fet bé de prendre-ls. Me 'ls tornas quan puguis. I, si no pots, no 'y fa res : no me 'ls tornis. (*S'adona de l'Akulina*.) Apa, Akulina. Ensenya 'ls presents que t'he fet.

AKULINA. — Per què?

NIKITA. — Te repeteixo que ensenyis els presents.

AKULINA. — Per què, si ja 'ls he desats?

NIKITA. — No 'y fa res : treu-los de la caixa. Com si costés gaire! L'Aniutka s'alegrarà de veure-ls. Desplega 'l xal que t'he comprat.

AKIM. — Me fa vergonya, de veure semblant indignitat. (*Se'n va a l'estuja*.)

AKULINA (*que treu diversos paquets de la caixa i els tira assobre la taula*). — Per què mostrar-los?

ANIUTKA. — Quin xal més bonic! Es tant bo com el de la Stepanida.

AKULINA. — No té comparació! El meu val deu vegades més que 'l seu. (*Animant-se*.) Mira la qualitat!... Es un xal francès.

ANIUTKA. — I quin percal més ermós! La Mackutka

té un vestit semblant, però més clar, amb un fons blau. Que es ermós, aquest percall

NIKITA. — Oi que sí?

(*L'Anicia entra al a cava, enfadada, i torna amb un canó de samovar i unes estovalles. S'acosta a la taula.*)

ANICIA. — Oh! Ja 'u heu tret tot!

NIKITA. — Mira, si 't plau, quin botll

ANICIA. — Que 't penses que no he vist mai res? ¿Per què m'ho ensenyas? Desembaraça la taula. (*Tira per terra 'l xal de l'Akulina.*)

AKULINA. — Què fas, tu? Si estas per llençar, llença el que sigui teu. (*Recull el xal.*)

NIKITA. — Anicia! No facis bestieses : t'ho adverteixol

ANICIA. — De què, m'adverteixes?

NIKITA. — ¿Que 't creus que no m'he recordat de tu? Miral (*Li mostra un paquet que posa sobre 'l banc on ell seu.*) Es un present que t'he portat. Això sí : cal que te 'n facis mereixedora.

ANICIA. — Ja pots fer el paól No m'espantes, nol ¿Amb quins diners fas xalades i compres presents a la teva bona moça? Amb els meus!

AKULINA. — Te trauré d'aquí, mentidera! No són els teus diners! Tu sí, que volies robar-lo; però no vas sortir amb la teva. Vés-ten. (*L'empeny per passar.*)

ANICIA. — Que m'empenys? Veuras, jo també : tél

AKULINA. — Prova-ul (*Se planta davant d'ella.*)

NIKITA. — Eil Aquestes dònes! aquestes dònes! Proul (*S'interposa entre l'Akulina i l'Anicia.*)

AKULINA. — I dir que gosa venir a fastiguejar-nos, quan auria de callar! Si 't creus que no se sab res, t'enganyes.

ANICIA. — Què se sab? Dignes alguna cosa : dignes el que tu sabs.

- AKULINA. — Sí : jo sé alguna cosa referent a tu.
- ANICIA. — Goçal que embruteixes el meu marit!
- AKULINA. — I tu, no vas fer perdre 'l teu?
- ANICIA (*tirant-se sobre l'Akulina*). — Ments!
- NIKITA (*deturant-la.*) — Anicial t'oblides...
- ANICIA. — Vols esgarrifar-me? No 'm fas por.
- NIKITA. — Fòra d'aquí! (*Fa giravoltar l'Anicia i l'empeny cap a la cambra.*)
- ANICIA. — No me n'aniré, de casa meval
- NIKITA. — Fila d'aquí! I que mai més hi posis els peus!
- ANICIA.— No me n'aniré. (*En Nikita l'empeny. Ella plora i crida, agafant-se a la porta.*) ¿Com goses treure-m, de ma propia casa? Bandoler! ¿Que 't creus que ningú podrà res contra tu? Espera-t!
- NIKITA. — Apa, apal
- ANICIA.— Aniré a queixar-me al starosta, a l'uriandnick.
- NIKITA. — Fòra d'aquí! (*La treu enfora.*)
- ANICIA (*darrera la porta*). — Me penjaré.

ESCENA XI

EN NIKITA, L'AKULINA, L'ANIUTKA I L'AKIM

- NIKITA. — No 'y ha perill, que 's pengi.
- ANIUTKA. — Oh, oh, oh! mareta meval (*Plora.*)
- NIKITA. — Que 't creus que 'm fa por? Què plores, tu? Prou que tornarà : no temis res. Vés a veure si bull el samovar.

ESCENA XII

EN NIKITA, L'AKIM I L'AKULINA

AKULINA. — La barjaula! Bé 'ns en dóna prou, d'ores dolentes! Espera-t, perxò! Li tallaré 'l seu vestit a troços. Sí, que l'hi tallaré!

NIKITA. — L'he tret a d'aquí : què vols més?

AKULINA. — La goçal M'ha embrutat tot el nou xall Si no arriba a anar-sen li treia 'ls ulls!

NIKITA. — Prou grunyir. Per què t'enfades? Si me l'estimés comprendria que estiguessis gelosa; però que me l'estimo, jo?

AKULINA. — No faltaria més sinó que 't plaguessis amanyagant el seu morro greixós! Si l'aguessis tret a de casa d'una vegada, això no auria passat! Que se 'n vagi al diable, si vull La casa es meva; els diners també. Diu ella que es la mestressa, que es la teva muller. Galdosa mestressa! El que va fer amb el primer marit ho faria amb tu, l'emmetzinadora!

NIKITA. — No 'y ha manera de tapar la boca d'aquestes dones! Quines bestieses que dius!

AKULINA. — No són bestieses! Jo no vull viure amb ella. La trauré. Que se 'n vagi, aquesta meuca de presidaris! Una galdosa mestressa de casa!

NIKITA. — Prou. No 'n facis cas, i pensa sols en mi. Jo soc l'amo : jo faig el que vull. No me l'estimo, ad ella, que t'estimo a tu. Estimo a qui vull. Això es cosa meva. Té : mira quin cas faig d'ella. (*Escup a terra.*) ¡Quina llastima que ara no tingui una organeta! (*Canta.*)

ESCENA XIII

ELS MATEIXOS I EN MITRITCH

(el qual se treu l'abric i s'acosta a l'estuja)

MITRITCH. — Se veu que les dònnes han tingut una altra agafada. Sempre s'han d'engrapar! Oh Senyor! Gran Sant Nicolau!

AKIM. — *(Vora l'estuja, agafa les seves bandes i comença a calçar-se.)* Vés al fons : posa-t al recó.

NIKITA *(a l'Akulina)*. — Porta-ns ratafia, que 'n prendrem amb el tè.

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS I L'ANIUTKA

ANIUTKA. — Minyona! El samovar bull.

NIKITA. — On es, ta mare?

ANIUTKA. — A l'avant-cambra, que plora.

NIKITA. — Um! um! Crida-la i diga-li que 'ns porti 'l samovar. Dóna-ns les taces, Akulina.

AKULINA. — Les taces! Desseguidal

NIKITA *(posant sobre la taula la ratafia, borreguets i arencs)*. — Això per a mi. Això es fil per a la dòna. El petroli es allà fòra, i aquí tinc els diners. Si tot es aquí... A veure quan he gastat. *(Compta sobre la taula.)* Farina de forment, vuitanta copecks; oli de canem... Dèu rubles al pare!... Pare! Vine a prendre 'l tè!

(Una pausa. L'Akim, vora l'estuja, acaba de calçar-se.)

ESCENA XV

ELS MATEIXOS I L'ANICIA

- ANICIA (*portant el samovar*). — On s'ha de posar?
- NIKITA. — ¿Ets ja tant vella, que has perdut la memòria? Posa-l sobre la taula. Ara asseu-te i menja. Per què enfadar-se? (*Li posa un gotet de ratafia.*) Mira quin present t'he portat de ciutat. (*Li allarga el paquet sobre 'l qual estava ell assegut. L'Anicia 'l pren sense dir paraula.*)
- AKIM (*que ve de l'estuja i 's posa l'abric, acostant-se després a la taula, on deixa 'l bitllet de deu rubles que li ha donat el seu fill*). — Té : torna a prendre els teus diners.
- NIKITA (*sense girar-se i no veient el bitllet*). — ¿On te 'n vas, que 't vesteixes?
- AKIM. — Sí : me 'n vaig... rellampl... me 'n vaig... Déu me perdoni! (*Pren la gorra i el cinturó.*)
- NIKITA. — Quina ideal! Què significa això? ¿Per què te 'n vas de nit?
- AKIM. — Això significa... dimontril... que jo no puc dimontril... No puc.
- NIKITA. — I on vols anar, sense aver pres el tè?
- AKIM (*cordant-se la cintura*). — Me 'n vaig perquè... dimontril... a casa teva tot va malament, rellampl sí, tot va molt malament! No vius com s'ha de viure, Nikichka, i jo me 'n vaig.
- NIKITA. — No siguis criatura, i asseu-te i prenem el tè.
- ANICIA. — En què penseu, pare? Ens avergonyireu davant de tot-om. De què esteu enfadat?
- AKIM. — No m'he enfadat contra tu, dimontril... no m'he enfadat! però m'adono que 'l meu fill corre a la seva perdició, rellampl
- NIKITA. — A la meva perdició? I com?

AKIM. — Sí! A la teva perdició, Nikita! Corres a perdre-ti! ¿Te recordes del que vaig dir-te l'any passat?

NIKITA. — Feina tindria per recordar-me de tot el que m'has dit!

AKIM. — Quan jo 't deia... dimontri!... que avies desonrat la Marina, aquella orfena... doncs sí, rellampl... l'avies desonrada : jo no m'enganyava.

NIKITA. — Això es una istoria antiga. ¿Qui parla, encara, d'aquestes coses? El passat, passat...

AKIM (*animant-se*). — Que 't creus que es passat? No! això resta. El passat resta sempre, dimontri!... S'arrapa a l'ome, l'arrocega i l'engoleix. I tu estas enfangat... dimontri!... en el pecat. Ell t'engolirà : soc jo qui t'ho dic.

NIKITA. — Apal vine a prendre 'l tè i acabem-ho.

AKIM. — No puc... dimontri!... prendre 'l tè amb tu, perquè la teva iniquitat... rellampl... m'es odiosa. No puc prendre 'l tè amb tu!

NIKITA. — No acabarà, amb aquesta cançó. Apal acosta-t a la taula.

AKIM. — La riquesa, Nikichka, te reté... dimontri!... en son parany, i no deixa escapar-te, rellampl... Recorda-t, fill meu, que es necessari tenir consciencia : recorda-ten.

NIKITA. — ¿Quin dret tens, de venir-me a reprendre en ma propia casa? ¿Per què 'm fastigues amb els teus renys? ¿Soc un noi, perquè m'estiris les orelles? Ja no som en aquells temps que 'ls pares tenien dret de corretgir llurs fills.

AKIM. — Es veritat, rellampl... He sentit dir que ara... dimontri!... els fills menen llur pare per la barba... Es la perdició, rellampl... es la perdició!

NIKITA (*furiós*). — Vivim sense la teva ajuda : no 't demanem res. Ets tu, qui has vingut a demanar el meu aussill!

AKIM. — Aquí 'ls tens, els teus diners! sobre la taula, rellampl... Primer aniré... dimontril... a captar que rebre res de tu!

NIKITA (*ablanint-se*). — Vaja, pare, no t'enfadis. Asseu-te. (*Li agafa la mà.*)

AKIM. — Deixa-m. Ni un minut més m'estaré aquí. Més m'estimo dormir sota d'un marge que viure en mig de la vilesa. Déu me perdoni! (*Se'n va.*)

ESCENA XVI

EN NIKITA, L'AKULINA, L'ANICIA I EN MITRITCH

NIKITA. — Galdós parlar!

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS, MÉS L'AKIM

AKIM (*que entra mig obrint la porta*). — Pensa-y, Nikita, i no oblidis que per viure... rellampl... s'ha de tenir consciència.

ESCENA ÚLTIMA

EN NIKITA, L'AKULINA, L'ANICIA I EN MITRITCH

AKULINA (*prenent les taces*). — ¿Que aig d'abocar el tè? (*Tots resten en silenci.*)

MITRITCH (*cridant des de l'estufa*). — Senyor! Tingues pietat de mi, pecador! (*Tots se sobressalten, esgarrijats.*)

NIKITA (*ajaçant-se en un banc*). — Oh! quina tristesa!
quin sofriment! Akulina : on es l'organeta?

AKULINA. — Què vols fer? Bona ora per tocar-la!
L'he donada a apariar. Té : pren el tè que t'he
abocat.

NIKITA. — No vull res. Apagueu el llum. ¡Quina
tristesa, la meva! Oh! quina tristesa! (*Plora.*)

TELÓ

ACTE QUART

PERSONATGES

NIKITA.

MATRIONA.

ANICIA.

ANIUTKA.

MITRITCH.

UNA VEÏNA.

LA COMARE.

UN INTERMEDIARI, pagès surrut.

ACTE QUART

Una nit de tardor. Fa clar de lluna. L'escena representa l'interior d'un pati. Al mig la porta del vestibul de l'isba d'ivern, que està situada en plena dreta, igual que la porta del pati. La veïna surt de l'avant-cambra, i fa senyes a la comare de l'Anicia perquè vagi aprop d'ella. De l'isba ve un brogit de veus avinades.

ESCENA PRIMERA

LA COMARE I LA VEÏNA

LA VEÏNA. — Per què no ha sortit, l'Akulina?

LA COMARE. — Per què? Si ella pogués sortir prou que 'u faria de bona gana. Els intermediaris han vingut per veure la promesa; però, filleta, ella s'ha ben guardat de deixar-se veure.

LA VEÏNA. — I per què?

LA COMARE. — Sembla que li han tirat un encís al ventre.

LA VEÏNA. — No pot esser!

LA COMARE. — Sí, filleta. (*Li parla a l'orella.*)

LA VEÏNA. — De veres? Quina istorial ¡Si 'ls intermediaris se n'enteren!

LA COMARE. — Per qui vols que 'u sapiguen? Tots estan embriacs. I, després, que 'l que més els interessa es el dot. El nuviatge no es dolent: dugues pells, filleta, un xal francès, sis vestits, bona quantitat de tela i dos-cents rubles, segons sembla.

LA VEÏNA. — No 'y fa res : jo sé que, amb tot i aquests diners, no estaran gaire contents. ¿Una vergonya així?... Pst! Ve l'intermediari.

(Callen les dugues dones i entren a l'avant-cambra, d'on surt l'intermediari.)

ESCENA II

L'INTERMEDIARI *(sol) (Té singlot.)*

L'INTERMEDIARI. — Estic tot suat. Fa una calor insoportable, allà dins. Deixa-m prendre un instant la fresca. *(Respira amb tot el pit.)* No sé per què, però això no va bé, que 'y ha alguna cosa que trontolla. Vaja : si la vella...

ESCENA III

L'INTERMEDIARI I LA MATRIONA

MATRIONA *(sortint de l'avant-cambra).* — ¡I jo que 't cercava per tot arreu i no 't trobaval Caram! has sortir a prendre l'aire. Doncs sí, company: gracies a Déu, tot s'acomodarà com ha estat convingut. No cal sinó ultimar l'assumpté. Heu

vingut vosaltres amb ganes d'entendre-us : ja veureu com no 'us en penediu, i com ens estareu agraïts tota la vida; perquè 's pot dir que la promesa es una veritable joia. No se 'n trobarien dugues com ella en tot el districte.

L'INTERMEDIARI. — Es veritat; però ¿no caldria que 'ns entenguessim respecte del dot?

MATRIONA. — Què vols més? Tot el que li deixaren pare i mare li serà donat el dia del casament. Pels temps que correm ¿no es una grossa quantitat, cent cinquanta rubles?

L'INTERMEDIARI. — Nosaltres no volem mostrar-nos exigents; però... què 'y farem?... cadascú estima el seu fill. Nosaltres volem que tot sigui per bé.

MATRIONA. — I jo t'asseguro que en tota ta vida no trobaras un semblant partit per al promès, i que tant sols gracies a mi t'aurà vingut tant bella sort. Va venir un pagès de part dels Kormiline per arranjar la cosa per a llur fill, i jo m'hi vaig oposar. Respecte del dot, ja t'he dit que 'l difunt (que Déu li doni la gloria del cel), al morir, va ordenar a l'Anicia que 's casés amb en Nikita per conservar la casa, mentres que 'ls diners tenen de passar a l'Akulina. Això 'u sé pel meu fill, que m'ho va contar. Un altre ome, en lloc d'ell, no auria fet l'escrupulós i s'ho aurla quedat tot, casa i diners; però 'l meu Nikita es ome onrat, que no li fa golg un centim que no li pertanyi. Cent-cinquanta rubles es una forta, una molt forta quantitat.

L'INTERMEDIARI. — Doncs se diu que n'avia de rebre molts més. Ton fill no es gens bestia.

MATRIONA. — Prou sé que 's fa sempre una muntanya d'un formiguer, sobre tot quan se tracta de béns d'altri. Te dic i 't repeteixo que la noia tindrà tot el que son pare li deixà. Deixa aquesta

cançó i clou el tracte. La noia es bonica com un sol. Serà una mestressa de casa, de primera.

L'INTERMEDIARI. — Es veritat; sinó que a la meua muller i a mi 'ns encaparra saber per quin motiu ella no ha sortit de la seva cambra : ens preguntem si es que viu malalta.

MATRIONA. — Ella, malalta? Si en tota la comarca no 'y ha una noia més sana que ella! Si es de cerl Res hi pot, contra ella! Que no l'has vista? I quina treballadora! Es veritat que sordeja un poc, però ja es sabut que les millors pomes tenen un cuc. I, si vols saber per què no ha sortit, ja t'ho diré : li han tirat un encfs. Massa que sé la goça que li ha jugat aquesta passada! Però jo sé una manera de rompre l'encfs, i demà la noia estarà llevada. Així es que no has de tenir cap temença respecte d'ella.

L'INTERMEDIARI. — Essent així, hi consento.

MATRIONA. — Ara 'y consents : està bé; però no pensis en desdir-ten. Espero que no m'oblidas, i que 'm mostraras el teu agraïment; perquè ja sabs que soc jo, la que 'u ha fe tot. Hi confio.

UNA VEU DE DÒNA (a l'avant-cambra). — ¿Què fem, Ivan? Que no es ora de marxar?

L'INTERMEDIARI. — A l'instant!

ESCENA IV

L'ANICIA I L'ANIUTKA

ANIUTKA (que surt precipitadament de l'avant-cambra i fa signes a sa mare). — Mare!

ANICIA (a l'avant-cambra). — Què vols?

ANIUTKA. — Vine aquí, mareta; si no, sentirien el que 't diria.

(Se 'n van totes dues assota 'l cobert.)

ANICIA. — Què vols? On es l'Akulina?

ANIUTKA. — Se n'ha anat al magatzem dels grans.
¡Si aguessis vist el que feia, una estona abans
d'aral «— En bona fe no puc aguantar més—
deia : — aig de cridar!»

ANICIA. — Diga-li que esperi una mica més. Els ostes
estan a punt de marxar.

ANIUTKA. — Oh mareta meval Si veiessis com sofreix!
Fa partir el cor. «—Ja poden embriagar-se, ja! —
deia. — No 'y fa res : jo no vull casar-me. Pre-
fereixo morir-mel» Mare, no la deixis morir! ¡Si
sabies quina por que tinc!

ANICIA. — No temis res, que no 's morirà. Això sí:
no vagis aon es ella. Val més que vinguis amb mi.

(L'Anicia i L'Aniutka se 'n van.)

ESCENA V

EN MITRITCH (sol)

(Entra per la gran porta i recull
el farratge escampat pel pati.)

MITRITCH. — Oh Senyor! Oh gran Sant Nicolau!
S'han begut tot l'aiguarent, fins a no deixar-ne
ni una gotal I quina bravada han deixat! Tot
el pati empestal Jo 'n beuria... Nol nol No vull
beure més! Mireu-me quant de farratge han
escampat per ci per llal Això no es menjar! Això
es malgastar! Els bandolers! N'han deixat tot
un munt! Quina bravada, tant mateix! Es com
si 'm possessin un got d'aiguarent sota 'l nas!
Vaja! no 'y pensem més! (Badalla.) Ja es ora
d'anar a dormir, però no tinc ganes d'entrar a
l'isba, per sentir aquesta maleïda olor que 'm

tempta. (*Se sent un carruatge que s'allunya rapidament.*) Per fi han marxat, gracies a Déul Gran Sant Nicolaul Quines penes! Se tramen paranyes els uns als altres i proven d'enganyar-se.

ESCENA VI

EN MITRITCH I EN NIKITA

NIKITA (*que surt*). — Vaja, Mitritch : pots anar-ten a dormir : ja 'l replegaré jo, el farratge.

MITRITCH. — De bona gana. Dóna aquest aufals a les ovelles. Ja han marxat ben disposats?

NIKITA. — Sí, més no tot està llest. No sé què decidir.

MITRITCH. — Per què 't dónes mal temps? Tens a mà l'asil de la Maternitat. Allí recullen tots els infants que 's llencen. Que 'ls portin tantes criatures com vulguin, que mai ne refusen cap. Fins donen diners per tal que la mare 's comprometi com a dida en alguna casa.

NIKITA. — Escolta, Mitritch : si passa alguna cosa, tingues el bec ben clos.

MITRITCH. — Fes el que vulguis : això no es cosa meva. És a tu que t'interessa fer desapareixer tot rastre. Quina bravada d'aiguardent que fas! Me n'entro a l'isba. (*Se 'n va badallant.*) Oh Senyor!

ESCENA VII

EN NIKITA (*sol*)

(*Resta llarga estona silenciós,
i després s'adossa contra un trineu.*)

NIKITA. — Bon negoci tenim!

ESCENA VIII

EN NIKITA I L'ANICIA

ANICIA (*que surt*). — Nikita! on ets?

NIKITA. — Aquí.

ANICIA. — Per què t'estas amb els braços creuats?

No es ora de reflexionar. Emporta-tell

NIKITA. — Què 'n farem?

ANICIA. — Fes el que t'he consellat!

NIKITA. — Valdria més que 'l portessim a la Maternitat!

ANICIA. — Pren-lo i porta-li tu mateix, si 'n tens ganes. Ets bo per fer potineries, segons veig; però, quan arriba l'ora d'ocultar-les, no 't mostres gaire brau.

NIKITA. — Què fer?

ANICIA. — Vés a obrir una fossa a la cava.

NIKITA. — No 'y auria altra manera de sortir-ne?

ANICIA (*estrajent-lo*). — Altra manera? Impossible!

Quan el vi es tret cal beure-sel. Vés-ten aon te dic!

NIKITA. — Ah, Déu meul Quin cas! quin cas!

ESCENA IX

ELS MATEIXOS I L'ANIUTKA

ANIUTKA. — Mare! L'Akulina 'us crida. Me sembla que té una criatura, perquè l'he sentida cridar fa un instant.

ANICIA. — Amb quines mentides me vénsl! Mala pesta se t'emportil! Si són els gatets, que criden! Vés-ten a dormir, si no vols que 't faci ballar.

ANIUTKA. — Mareta meva, dic la veritat!

ANICIA (*menaçant-la amb la mà alçada*). — T'estovaré! Que no 't vegi més si no vols que t'ensenyi mestre-garrotl

(*L'Aniutka fuig.*)

ANICIA (*ad en Nikita*). — Fes el que 't dic, o no 't responc del que pot passar! (*Se'n va.*)

ESCENA X

EN NIKITA (*sol*)

NIKITA (*que resta llarga estona callat*). — Oh! quin cas! I aquestes dònesh! Són una desgracial «—Avies de prendre les precaucions per endavant!» Es tot el que elles saben dir-tel ¿Que avia jo pensat mai que una cosa semblant pogués succeir, quan l'any passat aquesta Anicia va començar a buscar-me? I, doncs, què avia de fer? Jo no soc un frarel! Quan va morir l'amo vaig esmenar la meua falta de la millor manera, casant-me amb ella, com me tocava : jo no vaig tenir art ni part en la mort del vell... I, després, que això passa tots els dies! Cert que 'y ha allò dels polvos; però jo no la vaig induir ni poc ni molt a fer-los-hi prendre. Si jo agués sabut el que m'avia de costar, l'auria matada llavors, la goçal! Si l'auria matada! M'ha fet el seu compliç forçat, la meua! D'ençà que sé això no l'he poguda sofrir més! Ja m'ho deia, la mare, que 'l dia que 'm comencés a fer fastic no me la miraria més. Amb ella la meua vida s'ha tornat un infern!... Després l'altra va començar a venir-me al darrera. Què podia fer, jo? Si 'u agués deixat perdre, ben segur que un altre se n'auria aprofitat. Per què privar-me de semblant goig? Més Déu es testimoni que no soc pas jo, que l'he

buscada. No 'y soc per a res, en aqueix cas : igual que en l'altre. Oh! aquestes istories! (*Calla, preocupat.*) Tenen un atreviment, aquestes dònesh! No reculen davant de res. ¿Quin projecte no s'han inventat? No 'y consentiré pas, no : per res del món!

ESCENA XI

EN NIKITA I LA MATRIONA

(*que surt molt depressa amb una pala i una llanterna*)

MATRIONA. — Què 'y fas, aquí, com un estaquirot? Que no t'ha manat de fer res, la teva dòna? Posa-t en feina.

NIKITA. — Però què intenteu fer?

MATRIONA. — Això es cosa nostra. Fes el que 't diuen.

NIKITA. — Voleu embolicar-me, amb el que veigl

MATRIONA. — Que perds el cap? ¿Es que ara voldries recular? Digues! veiam!

NIKITA. — Però es un crim! Es una criatura del bon Déu!

MATRIONA. — Galdosa criatura del bon Déu, que amb prou feines respiral Tu voldries desfer-ten portant-la a la Maternitat. Es igual, perquè allí 'y morirà desseguida. Res hi aurem guanyat, ja que així tot-om sabrà que l'Akulina ha tingut una criatura, i això tindrem assobre. Ningú la voldrà.

NIKITA. — I, si tot se descobreix, què passarà?

MATRIONA. — Que ets viul! No saber ofegar el fet dins de ta propia casal! No tinguis por : ho sabrem fer tant bé, que ningú 'n respirarà res. Fes el que 't diuen i prou. Nosaltres som dònesh, i no 'ns podem passar de la teva ajuda. Té : pren aquesta pala. Jo 't faré llum mentres tu treballaras.

NIKITA. — Què tinc de fer?

MATRIONA (*en veu baixa*). — Obrir una fossa. Quan estarà a punt te portarem el cos, i en un instant el colgarem. Escolta : sent-lo com crida, encara. Fes via. Torna desseguida.

NIKITA. — Però... digues : es mort?

MATRIONA. — Es clar, que es mort! Apal fes via. No caldria sinó que 'ls veïns notessin alguna cosa! Fóra bonic! Els murrís no desitjarien altra cosa que denunciar-nos. Mira : aïr l'uriadnick va passar per davant de casa teva. (*Dóna la pala ad en Nikita.*) Baixa depressa a la cova, i obre un sot en un recó, on la terra es tendra : serà molt facil, d'igualar el terreny. La terra no 'ns vendrà : ella guarda 'ls secrets que se li confien. Vés, fill meu; vés, petit!

NIKITA. — Aneu-vos-en al dimoni! Voleu embolicar-me en aquest assumpte. No vull saber res. Me 'n vaig. Feu el que vulgueu!

ESCENA XII

ELS MATEIXOS I L'ANICIA

ANICIA (*al llindar de la porta*). — Què? ¿Ja ha cavat la fossa?

MATRIONA. — Per què sorties? Què n'has fet?

ANICIA. — L'he cobert amb una arpillera. Ella no sentirà res. Ja ha cavat la fossa?

MATRIONA. — S'hi nega.

ANICIA (*baixant furiosa*). — S'hi nega? Potser no 's negarà a esser menjat pels verms de la presól... Si estem així, me 'n vaig desseguida a casa l'uriadnick a denunciar-ho tot. Val més acabar-ho tot d'una vegada. Vaig a revelar-li tot.

NIKITA (*fòra de sí*). — Què li diras?

ANICIA. — Tot, bon Déu! ¿No ets tu, qui va prendre els diners? (*En Nikita calla.*) I jo, ¿no vaig emmetzinar el meu marit? I tu 'u sabies! tu 'u sabies! tu 'u sabies!... Jo estava convinguda amb tu per fer desaparèixer el meu marit!

MATRIONA. — Vajal prou! Nikita, no t'entoçudeixis: cal acabar el que vas començar. Es crudel... Vés, cor meu.

ANICIA. — Mireu-vos-el, l'ome onrat! No vol ajudar-nos! Tu m'has envilit i umiliat tant com has volgut: ara ha vingut la meva ora! Faras el que 't dic, o tot ho denunciaré a l'uriadnick... Pren aquesta pala.

NIKITA. — Que pesada que t'has tornat! (*Pren la pala.*) No tinc por de res!... Si no 't vull creurel... No 'y aniré pas!

ANICIA. — Que no 'y aniras? (*Crida.*) Socors, veïns!... Ail Aquí!

MATRIONA (*tapant-li la boca*). — Que ets boja?... Deus perdre 'l cap... Hi anirà. Vés-hi, fillet!

ANICIA. — Si no 'y vas, crido aussili.

NIKITA. — Prou!... Quina gent que soul Això sí, feu via: sentiu? Forçós es decidir-se. (*Se dirigeix a la cava.*)

MATRIONA. — Vas saber treure 'l vi: ara te l'has de beure. Qui se xala ha de saber treballar, també.

ANICIA. — Prou temps s'ha rigut de mi, amb la seva barjaula, perquè me 'n revengil! Almenys no seré sola, a fer-lo morir. També ell serà assassí: ja sabrà que cosa es.

MATRIONA. — Ja t'enfurismes? Val més que vagis aon es l'Akulina. No faras res, cridant. Vés de pas en pas, i arribaras millor a terme. I ell farà 'l que se li ha dit. (*Se 'n va darrera son fill, que baixa a la cava.*)

- ANICIA. — Aurà d'escanyar sa niçagal (*Amb emoció.*)
 Fins ara he sofert tota sola l'infern que m devora:
 que aprengui a coneixer els turments! Jo no
 m'he sabut planyer : ad ell tampoc el planyeré.
- NIKITA (*a la cava*). — Veiam, tu : fes-me llum!
- MATRIONA (*fent-li llum*). — (*A l'Anicia.*) Ja cava la
 fossal Vés a cercar la criatura.
- ANICIA. — Resta aquí; si no, el covard, seria capaç
 de fogir. Desseguida 'l porto.
- MATRIONA. — Escolta : no oblidis de batejar-lo;
 si no, el batejaré jo mateixa. Tens una creu?
- ANICIA. — Ja 'n trobaré una : ja sé 'l que tinc de fer.

ESCENA XIII

LA MATRIONA (*sola*) I EN NIKITA (*abaix a la cava*)

- MATRIONA. — Sembla que agi perdut el cap, com
 l'Anicia! Seria una vergonya! Per fi, gracies a
 Déu, ofegarem aquesta cosa i 'ns desempallegarem
 de la noia! El meu fill podrà viure tranquil. La
 casa seval... Déu n'hi dól... bé 'n val la penal De
 segur que en Nikita no m'oblidarà. ¿Què auriem
 fet sense mi? No auriem sabut sortir-sen. (*Aco-*
tant-se a la cava.) Digues, filllet : està llest?
- NIKITA (*sortint enfora la cava, però no veient-se-li més*
que 'l cap). — Què badoquegeu? Feu vial

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS I L'ANICIA

(*La Matriona va cap a l'avant-cambra a l'encontre de l'Anicia, que surt portant una criatura embolicada amb draps.*)

MATRIONA. — Ja l'has batejat?

ANICIA. — I doncs? M'ha calgut prendre-l'hi per força: no me'l volia donar. (*Presenta l'infant ad en Nikita.*)

NIKITA (*negant-se a prendre-l*). — Porta-l'hi tu mateixa.

ANICIA. — Pren-lo, te dic. (*Li tira l'infant.*)

NIKITA (*tomant-lo al vol*). — Es viul... Marel bellugal... Viul Què faré?

ANICIA (*tornant-li a prendre l'infant i tirant-lo amb furia sobre 'l sòl de la cava*). — Escanya-l i acabà de viure. (*Empeny en Nikita cap a la cava.*) Cal enllestir. Es cosa teva.

MATRIONA (*asseient-se en el marxa-peu*). — ¿Què vols fer? Té 'l cor tendre! No es una petita cosa, per a ell, pobret! Es la seva carn! (*L'Anicia resta dreta prop de la cava. La Matriona, que continua asseguda en el primer graó de l'escala, parla tranquilament.*) Quina por que li ha entrat! Però no s'ha de recular. Què'n faries, d'aquesta criatura? I pensar que 'y ha families que continuament estan demanant criatures a Déu i que les infan-ten sempre mortes! Aquí teniu, per exemple, la muller del sacerdot... Justament allí on caldria que naixessin morts vénen ben vius! (*Mira a la cava.*) Ja déu aver acabat. (*A l'Anicia.*)

ANICIA (*mirant a la cava*). — L'ha posat sota una fusta, i després s'hi ha assegut damunt. Ja deu aver enllestit.

- MATRIONA. — Oh! oh! oh! Dura cosa es pecar! Més què 'y farem, quan no 'y ha altre remei?
- NIKITA (*sortint de la cava, tot tremolós*). — Encara es viul... No pucl... Viul...
- ANICIA. — Si encara es viu, per què sorties? (*Ella li vol barrar el pas.*)
- NIKITA (*llançant-se assobre d'ella*). — Vés-ten, o 't matol (*L'agafa per la mà. Ella se li escapa. Ell la persegueix amb la pala alçada. La Matriona 's llença sobre d'ell per aturar-lo, mentre l'Anicia fuig cap a l'escala. La Matriona prova de prendre-li la pala.*)
- NIKITA (*a sa mare*). — Te mataré! Vés-ten! (*La Matriona fuig també cap a l'escala.*) Vos mataré!... Vos mataré a tots!
- MATRIONA. — No temis res : es la por que li ha entrat, que li trastorna 'l cap.
- NIKITA. — Què han fet, aquestes, de mi?... ¡Com gemegava!... I ¡com li cruixien, els òssos, quan m'he assegut assobrel... Què han fet de mi?... Encara viul Sí, que viu! (*Para l'orella.*) El sento gemegar! Sí! gemega! (*Corre cap a la cava.*)
- MATRIONA (*a l'Anicia*). — Va a colgar-lo. Nikita, pren la llanterna.
- NIKITA (*que, sense respondre, para l'orella vora la cava*). — No se sent res! Tot està acabat! (*Dóna alguns passos i torna a aturar-se.*) Com li cruixien, els ossets! Crac... crac... Què han fet de mi? (*Torna a parar l'orella.*) El sento gemegar! sí el sento gemegar! Què es això? Mare! mare! (*S'acosta a la Matriona.*)
- MATRIONA. — Què vols, fillet?
- NIKITA. — Mare estimada! No puc més! no puc fer res més! Tingues pietat de mi!
- MATRIONA. — Oh! que estas esgarifat, ratolí meu! Vés a beure una mica d'aiguardent. Això 't donarà coratge.

NIKITA. — Mare! Si aguessis sentit com li cruixien, els òssos!... Què heu fet de mi?... ¡Com gemegava planyivolament!... Mare estimadal ¿què heu fet de mi? (*S'asseu, extenuat, sobre 'l trineu.*)

MATRIONA. — Vés a beure aigües. Això 't re-
farà. Comprens que tinguis por, sobre tot a la
nit; però això no serà res : quan agin passat dos
o tres dies t'oblidas de tot : un cop la noia
sigui casada no 'y pensaràs més. Vés a beure
una copeta, te dic. Jo 'm cuidaré de tot lo de la
cava.

NIKITA (*remouvent-se*). — Ha quedat aigües:
vaig a beure-me-la.

ESCENA XV

LA MATRIONA I L'ANICIA

MATRIONA. — Vés, vés, estimat. Jo acabaré la cosa...
jo l'enterraré. On ha tirat la pala? (*Pren la pala,
que feu a terra, i baixa a la cava, per on desapareix
fins a la meitat del seu cos.*) Anicia, vine aquí a
fer-me llum.

ANICIA. — Què fa, ell?

MATRIONA. — Ha tingut una por terrible! Tu l'has so-
tragat massa, amb les teves menaces. Però no t'es-
pantis... ja 's posarà a to. Me 'n vaig a enterrar
la criatura. No 'l necessitem per res. Posa aquí
la llanterna, que jo m'hi vegi. (*La Matriona des-
apareix a la cava.*)

ANICIA (*girant-se cap al costat de la porta per on ha
sortit en Nikita*). — T'has divertit, t'has dat bona
vida : ara ja s'ha acabat; ara sabras el que es
fer una mort. No faras més l'orgullós.

ESCENA ÚLTIMA

ELS MATEIXOS I EN NIKITA
(*que surt corrent de l'avant-cambra*)

NIKITA. — Marel marel

MATRIONA. — Què vols, fillet?

NIKITA (*parant l'orella*). — No l'enterris! Encara viul... No 'l sents gemegar?... Escolta!... ¡Com se plany!

MATRIONA. — ¡Com vols que cridi si està aplanat com una cocal! Li has masegat el cap.

NIKITA. — Doncs què es això? (*Se tapa les orelles.*)
Jo 'l sento gemegar! Està acabat! ¿Què han fet de mi?... On fogiré? (*Se deixa caure sobre 'l marxa-peu.*)

TELÓ

ACTE CINQUÈ

PERSONATGES

NIKITA.
ANICIA.
AKULINA.
AKIM.
MATRIONA.
ANIUTKA.
MARINA.
EL MARIT DE LA MARINA.
NOIA PRIMERA.
NOIA SEGONA.
L'URIADNICK.
UN COTXER.
UN MINYÓ CONVIDAT.
UNA CASAMENTERA.
EL PROMÉS DE L'AKULINA.
LO STAROSTA.
Convidats, dones, noies.

ACTE QUINT

QUADRO PRIMER

L'escena representa una granja, per la gran porta de la qual, que es oberta, vénen ressons de cançons i de timbal. A la dreta una mola de blat; a l'esquerra una era. Dugues noies segueixen el corriol que mena a l'isba vorejant la granja.

ESCENA PRIMERA

DUGUES NOIES

PRIMERA NOIA. — ¿Veus, com hem fet bé, de passar per aquí? No 'ns hem enfangat gens el calçat; mentres que, si aguessim passat pel poble, se 'ns auria posat galdós, amb el fang que 'y ha! (*S'aturen per eixugar les soles de llurs calçats a la palla. La primera noia mixa a la palla, on veu alguna cosa.*) Qui 'y ha, allà?

SEGONA NOIA (*també mirant*). — Ah! Es en Mitritch, el jornalero d'en Nikita. Està begut!

PRIMERA NOIA. — Si ja no bevia!

SEGONA NOIA. — Sí! quan no podia.

PRIMERA NOIA. — Ha vingut a buscar palla i s'ha adormit. Mira : encara té una corda a la mà.

SEGONA NOIA (*parant l'orella*). — Encara 'ls feliciten. Es de suposar que no 'ls auran donat encara la benedicció. Diu que l'Akulina no ha fet més que senglotar.

PRIMERA NOIA. — La mare m'ha dit que no volia casar-se, i que, si 'l seu padastre no l'agués menaçada, mai de la vida 'y auria consentit. Es veritat que se n'han dit coses grosses, d'ellal

ESCENA II

LES MATEIXES I LA MARINA

(*que s'ajunta amb les noies*)

MARINA. — Bon dia, filletes.

LES DUGUES NOIES. — Bon dia, tieta.

MARINA. — Que aneu a les noces?

PRIMERA NOIA. — Oh! no : tant sols venim a mirar.

MARINA. — Crideu el meu ome, el Semió de Zuief.

El coneixeu : oi?

PRIMERA NOIA. — Ja 'u crec! Es el parent del promès.

MARINA. — Sí : el promès es nebot seu.

SEGONA NOIA. — ¿Per què no vas a cridar-lo tu mateixa? Vet-aquí una cosa que no m'explico, que no vagis a les noces.

MARINA. — No tinc ganes d'anar-hi. I, després, ni que 'n tingués ganes, me mancaria temps. Hem d'anar a ciutat a vendre la civada. Ens aviem aturat a la vila, un instant només, per donar el pinso als cavalls, quan han convidat el meu marit a les noces.

PRIMERA NOIA. — A casa de qui, vos heu aturat?
A cân Fedoritck?

MARINA. — Sí. Doncs m'espero aquí, mentres vosaltres aneu a cridar el meu ome. Digueu-li que ha

de venir, perquè els nostres companys ja enganxen els cavalls.

PRIMERA NOIA. — Està bé! El cridaré, ja que tu no vols presentar-te a les noces.

(*Segueixen el corriol. Se senten cançons i el repicar del timbal.*)

ESCENA III

LA MARINA (*sola*)

MARINA. — Sí, que podria anar-hi : la veritat; però no'n tinc ganes, perquè, del dia que'm va rebutjar, no l'he tornat a veure. Ja fa dos anys. M'agradaria força, de totes maneres, saber com s'ho passa, amb la seva Anicia. Diuen que no s'avenen gaire. Es natural : ella tant grollera, tant capritxosa! Jo l'hi vaig dir, i més d'una vegada. No'm va servir de res : cobejava aquesta vida comoda, i's va estimar més l'Anicia! Però ja ha passat: no'm recordo del mal que m'ha fet, per més que llavors vaig sofrir molt. Oh! si vaig sofrir! Ara 'u he oblidat tot : el meu dolor s'ha fos. Amb tot, m'agradaria força veure-l. (*Mira cap al costat de l'isba, i veu en Nikita.*) Mira-tell ¿Per què ve cap aquí? Li auran dit les noies, per ventura?... Per què ha deixat la boda? Me n'aig d'anar.

ESCENA IV

LA MARINA I EN NIKITA

(*En Nikita entra en escena amb el cap baix i mormoreja entre dents.*)

MARINA. — Quin posat més ombrivoll

NIKITA (*adonant-se de la Marina*). — Marina, ma volguda Marinuchka : què fas aquí?

MARINA. — He vingut a cercar mon marit.

NIKITA. — Per què no has vingut a la boda? Auries pogut mofar-te de mil

MARINA. — Per què 'm mofaria de tu? Te dic que he vingut a cercar mon marit.

NIKITA. — Ehl Marinuchka! (*Vol agafar-la per la cintura.*)

MARINA (*rebutjant-lo enutjada*). — Nikita! Aquestes maneres! El passat, passat! He vingut a cercar mon marit. Es a casa vostra? Respon.

NIKITA. — Doncs, ¿no 'm permets que 'm recordi del passat?

MARINA. — Per què recordar-sen? El que ha estat ja no es.

NIKITA. — I no serà més?

MARINA. — I no serà més! ¿Per què has deixat els teus ostes? No es gaire polit, això.

NIKITA (*asseient-se a la palla*). — Per què he fogit? Si 'u sabies! Si t'ho poguessis arribar a pensar! Sofreixo, Marina : sofreixo de tal manera, que no voldria veure res. M'he llevat de taula només que per estar sol, per no veure ningú.

MARINA (*acostant-se-li*). — I, doncs, què tens?

NIKITA. — No tinc gana, ni set, ni són. Ah! Sofreixo, sofreixo! El que 'm fa més desgraciat de tot, Marinuchka, es que soc sol, i que ningú pot compartir el meu dolor.

MARINA. — Ningú 'y ha sense dolor. Jo també he sofert molt! Més ara ja està passat.

NIKITA. — Sí, tu fores desgraciada en altre temps... fa molt temps!... mentre que jo, jo sofreixo ara!

MARINA. — Que 't turmenta?

NIKITA. — Tot me disgusta, tot me fa fastic. Tinc orror de mi mateix! De no saber-me retenir,

Marina, vas causar la teva perduda i la meva! ¿Es viure, el que nosaltres fem?

MARINA (*vora de la granja, plorant, més contenint els senyals*). — Jo no m' queixo de la meva sort, Nikita. Que totes les dones siguin tant ditxoses només. Vaig confessar-me al meu marit, i ell va perdonar la meva falta. Mai m'ha dit una paraula reprenent-me. No puc estar mal-contenta de la meva sort, ja que tinc un bon marit, el millor que podia desitjar. Jo tinc compte dels seus fills; els rento i vesteixo; i ell n'està agraït. ¿Per què m'aig de queixar? Senyal que Déu ho ha volgut així. I tu? No estas content de la teva sort? Ets ric...

NIKITA. — Content de la meva sort! No vull pertorbar les noces, no! Si no m' deturés jo mateix, ¿sabs què faria? Prendria aquesta corda, la lligaria ben forta ad aquella viga, faria un nus escorredor, i m' penjaria per acabar la vida. Ja veus si es alegram!

MARINA. — Nikita! Déu te guardi de coses semblants! No diguis bestieses!

NIKITA. — ¿Que t creus que parlo de broma, o que potser estic embriac? No! No estic embriac, ni tampoc puc embriagar-me, ja. El dolor... i quin dolor!... me devora. Soc tant desgraciat que res no m'interessa. Ai, Marinuchka! Només amb tu he sigut ditxós! ¿Te recordes de les nostres nits, quan jo treballava a la via del carril?

MARINA. — No tornis a obrir la ferida. Jo m'he casat: tu també. Els meus pecats m'han sigut perdonats, i el passat ja no existeix.

NIKITA. — Què n faré, ara, del meu cor? ¿On me n'aniré?

MARINA. — Tens una dona: estima-la, i no desitgis les dels altres. Estimaves l'Anicia: estima-la ara.

NIKITA. — Oh! aquesta Anicial ¡Si sabies com la detesto! Es ella, qui m'ha perdut, qui m'ha fet desgraciat!

MARINA. — Es la teva muller! I, després, ¿per què parlar? Ves-ten amb els teus ostes, i digues al meu marit que vingui.

NIKITA. — Ah! si 'u sabies tot!... Més per què?

ESCENA V

EN NIKITA, LA MARINA, EL SEU MARIT I L'ANIUTKA

EL MARIT DE LA MARINA (*venint de l'isba, tot roig i molt embriac*). — Marina! Eil Mestressa! Ets aquí?

NIKITA. — Sents? Ton marit te crida. Mira-l : ara ve. Vés-ten.

MARINA. — Què vols fer?

NIKITA. — Ajeure-m aquí. (*S'ajeu a la palla.*)

EL MARIT DE LA MARINA. — On es, ella?

ANIUTKA. — Mireu-vos-la, oncle : vora la granjal!

EL MARIT DE LA MARINA. — Què fas, aquí? Vine a veure les noces. Del moment que se 't demana que 'y vagis, no has de negar-t'hi. Van a posar-se en camí de l'esglesia. Nosaltres també 'y anirem.

MARINA (*anant a l'encontre de son marit*). — No tinc ganes d'anar-hi.

EL MARIT DE LA MARINA. — Vine-y, ja que t'ho diuen. Beuras una copeta d'aiguarent, i felicitaras el bona-peça de Petrushka. Si no 'y véns disgustaras a tot-om. Ja 'ns vagarà, d'enllestir els nostres negocis a ciutat, després. (*L'agafa per la cintura i se 'n va amb ella tambalejant.*)

ESCENA VI

EN NIKITA I L'ANIUTKA

NIKITA (*asseient-se*). — D'ençà que l'he tornada a veure, encara sofreixo més. Solament amb ella podia viure. M'he perdut i l'he perduda amb la meva falta. (*S'ajeu altre cop.*) Què faré, ara? On m'escaparé? Bé podria dragar-me la terra!

ANIUTKA (*adonant-se d'en Nikita i corrent cap ad ell*). — Pare! Ep! Mon pare! Te busquen. Tot-om ha donat la benedició als promesos : el padrí i tot. Sols t'esperen a tu. Estan disgustats que no siguis allà.

NIKITA (*apart*). — On podré refugiar-me? (*Dirigint-se a l'Aniutka.*) No't dic res. Què véns a amoïnar-me?

ANIUTKA. — Pare, anem-nos-en junts. (*En Nikita guarda silenci. L'Aniutka l'estira pel braç.*) Te dic que 'ls beneeixen. Apa, vinel Tot-om està disgustat. Si senties com te posen!

NIKITA (*estirant bruscament el braç*). — Deixa-m tranquil.

ANIUTKA. — Aul alça-tl

NIKITA (*menaçant-la*). — Vés-tenl si no vols que t...

ANIUTKA. — Ja que això fas, me 'n vaig a cridar la mare. (*Se 'n va.*)

ESCENA VII

EN NIKITA (*sol*)

NIKITA (*s'alça*). — On aniré? Quin aspecte prendré? Com gosaré mirar-la? (*S'ajeu altre cop.*) Oh! si la terra s'obris perquè la gent no 'm veiés, i jo

no pogués veure mai més dingú! (*S'alça novament.*)
 No : no 'y aniré. (*Se treu les botes i pren la corda, a la qual fa un nus escorredor i se la passa al coll.*)
 Almenys, així...

ESCENA VIII

EN NIKITA I LA MATRIONA.

(*En Nikita s treu la corda del coll quan s'adona de sa mare, i s'ajeu altre cop a la palla.*)

MATRIONA (*tota emocionada*). — Nikita! Eil Nikita!...
 No 'm respon!... Nikita! ¿Que estas embriac, que no 'm sents? Vine, Nikita! Vaja, vine, estimat!
 Tot-om t'espera!

NIKITA. — Oh! què heu fet de mi? Ja no soc un ome.

MATRIONA. — Què dius? Vaja, fill meul no facis coses!
 Vés a beneir els nuvis. Després podras anar allà on vulguis.

NIKITA. — Com podré beneir-la?

MATRIONA. — Dignes : ¿es que no sabs com se dóna la benedicció?

NIKITA. — Sí; però ¿què puc beneir després d'aver fet amb ella 'l que tu sabs?

MATRIONA. — Bona ora de recordar-ten, aquestal! Ningú 'n sab res ni 'n sospita res. Ermicthka, el sacerdot, tampoc. L'Akulina també t'espera.

NIKITA. — Qui? L'Akulina?

MATRIONA. — Si no tingués por, de cap manera voldria casar-se amb aquest; però té por, i amb això n'hi ha prou. Ella auria agut de pensar-s'hi abans. Ara es massa tard, per recular. Els intermediaris estan contents : han vist dos cops la noia, i el dot no 'ls desagrada. Tot queda, doncs, ocult!

NIKITA. — I, dins de la cava, qui 'y ha?

MATRIONA (*rient*). — Vols saber el que 'y ha, a la cava? Hi ha cols, trumfes, ròvellons!... Dimontril Per què parlar sempre del passat?

NIKITA. — Si almenys me fos possible no recordar-men! Però no puc : sempre 'm sembla que li sento cruixir els òssos. Oh! què heu fet de mi?

MATRIONA. — Veiam : per què t'has de turmentar?

NIKITA (*girant-se i amagant la cara entre la palla*). — Mare! deixa-m tranquil! Ja veus com sofreixol

MATRIONA. — Es necessari, doncs, que vinguis a donar la benedicció a l'Akulina. Tot-om ha notat que has fogit. Se dirà que no goses beneir-la, i 's descobrirà tot. Si fas ardidament el contrari, ningú pensarà res. Fogint del llop pots topar-te amb un ós. No tinguis por! Vine!

NIKITA. — Oh! M'heu enfangat en el pecat!

MATRIONA. — Prou parlar! Vine i dóna-li la benedicció com mana 'l costum. Després d'això tot estarà llest.

NIKITA (*que segueix amb el rostre contra la terra*). — No puc.

MATRIONA (*apart*). — Què té? Està desconegut! Fins ara no avia dit res, i tot de sobte... Nikital alça-t! Té : mira l'Anicia, que també ve.

ESCENA IX

EN NIKITA, LA MATRIONA I L'ANICIA

ANICIA (*en vestit de festa, molt roja i un poc embriaga*).

— Va tot molt bé, mare. Tot se fa sense destorb. Ningú està malcontent ni s'adona de res... ¿On es, ell?

MATRIONA. — Aquí. Està ajagut a la palla, i no 'y vol anar.

NIKITA.—Ahl es aquí!... Embriagada! Naturalment!
Sols de veure-la 'm fa fastic! ¿Com podré viure,
amb ella? (*Ocultà son rostre entre la palla.*) Un
dia la mataré.

ANICIA. — Mireu, si 'us plau, on ha vingut a enta-
furar-sel A la palla! (*Riu.*) De bona gana voldria
poder-me ajeure al teu costat, però no tinc
temps. Apal dóna-m la mà, que t'acompanyaré.
Si tu veïssis que bonica es, la casa! Un veritable
encís! Vine a veure com les dònes juguen. Es
divertidor! Són unes belles noces : no cal dir-ho.
Tot està tant bé!

NIKITA. — Què es, el que està bé?

ANICIA. — La festa es magnífica, superba! Tot-om
ho diu : de molt temps no 'y ha agut una boda
tant formosa! Apal vine. Hi anirem junts. He
begut un poc; més, de totes maneres, sabré
guiar-te. (*L'agaça per la mà.*)

NIKITA (*retirant la mà amb fastic*).—Vés-hi tota sola:
ja 't trobaré allí.

ANICIA. — Dé què 't queixes? Han passat totes les
nostres miseries : ens hem desfet de l'Akulina:
ara no 'ns toca més que regositjar-nos i viure
tranquils. Si sabies que contenta estic! Soc fe-
liça : tant feliça com si 'ns tornéssim a casar.
Hel hel... I que contents que estan, tots els con-
vidats! Com ens donen les gracies! No tenim sinó
persones respectables : l'Ivan Moiseitck, el senyor
uriadnick... Fins ells han felicitat els nuvis!

NIKITA. — Si tant t'agrada aquesta companyia, ja
no l'avies de deixar. ¿Què has vingut a fer,
aquí?

ANICIA. — Tu també has de venir. No es gaire polít
que 'ls de la casa abandonin els seus convidats
per anar-sen per les seves, sobre tot quan se tenen
persones tant respectables.

NIKITA (*alçant-se i espolsant la palla que té enganxada en el vestit*). — Aneu : ja 'us segueixo.

MATRIONA. — Que ets estrany! No m'has volgut escoltar quan jo 't pregava que vinguessis, i a la teva dòna l'has obeïda desseguida.

(*La Matriona i l'Anicia se 'n van.*)

MATRIONA (*girant-se*). — Que véns?

NIKITA. — Sí, ja vinc : vos segueixo. Els donaré la benedició. (*Les dònnes s'aturen.*) Aneu : dintre un instant seré a casa. Però aneu!

(*Les dònnes se 'n van. En Nikita les segueix amb la mirada, pensivol.*)

ESCENA X

EN NIKITA (*sol*)

NIKITA (*S'asseu altre cop.*) — Que vagi amb elles! Nol per res del món. ¿Creieu que vindré amb vos altres? Vos enganyeu! Veniu-me a cercar aquí, penjat d'aquesta viga. Un cop hi agi lligat la corda, tot serà acabat! Gracies a Déu, les regnes són aquí! (*Reflexiona.*) Si agués pogut allunyar la pena! Si pogués distreure aquest pensament Però nol es aquí (*assenyalant son cor*) que 'm rosegua! (*Mira cap a la banda del pati.*) Mira-te-la, com se 'n torna! (*Estrafent-la.*) « — Que està bé! Que es divertit!... De bona gana voldria ajeure-m aquí, vora teu; però no tinc temps.» Bé! mala pell! Podras abraçar-me quan me despengin! Tot estarà acabat. (*Agafa la corda que té en Mitritch i l'estira.*)

(*En Mitritch, que fins ara ha permanescut ajaçat, s'alça sense deixar la corda. Està embriac.*)

MITRITCH. — No te la donaré, nol No la donaré a

ningú! T'he dit que portaria palla. Ja està dit: la portaré. (*Riu.*)

NIKITA. — Dóna-m aquesta corda.

MITRITCH (*entoçudint-se*). — No, company! Els forasters m'han enviat a buscar palla : jo 'ls en portaré. (*S'alça i vol replegar palla, però tambaleja i cau a terra.*) Nom de Déu! L'aiguarent es més forta que jo! Has vençut, mala pell!

NIKITA. — Dóna-m aquesta corda.

MITRITCH. — T'he dit que no te la donaria. No, no: ja està acabat! No te la donaré! Fica-t això a la closca, Nikita : ets bestia com una pota de ruc. T'estimo força, però t'aig de dir que ets un bestial. Ja veus que he begut! Res se me 'n dóna, de tu! Que 't creus que 't necessito? T'enganyes. Mira-m: soc sub-of. Bestial tu ni sabries dir : «sub-oficial del primer regiment de granaders de sa majestat l'emperador!» He servit fidelment i onradament mon czar i ma pàtria. Qui soc, jo? ¿Que 't creus que soc un soldat? No, jo no soc un militar : jo soc el darrer dels omens; soc un orfe, una ovella esgarriada. Avia jurat no beure més, i m'he embriagat com un porcl... No t'afiguris que 't tingui por! No tinc por de ningú. Estic begut. Ara ja està acabat : beuré fins a no tenir camisa : me beuré la meva creu, la gorra; donaré en penyora tots els meus papers! No 't dic que no tinc por de ningú? Al regiment m'han vergacejat perquè no begués més. M'han escorxat, m'han fet malbé. « — ¿Tornaras a beure?» me preguntava l'oficial. « — Sí! », li responia jo. No tenia por d'ells. Vet-aquí com soc, jo. El bon Déu m'ha fet així. He promès no beure més, i no he begut. Ara vull beure, i beuré... No 'm fa por ningú. No mento : dic la vera veritat. Per què 'm farien por, aquests merdes? No tinc por ni del mateix diable. Que vingui! Li tren-

caré 'l coll, ad aqueix gran porcí No 'm farà res!
Que vingui, que 'm tastarà!

NIKITA (*persignant-se*). — Es veritat : ¿què anava a fer, jo?

MITRITCH. — Què dius?

NIKITA. — Tens raó de dir que no s'han de temer, els omens.

MITRITCH. — Els omens són una merda! Mira-tels al bany : tots són fets de la mateixa pasta. Els uns tenen el ventre més gros; els altres el tenen més petit... Vet-aquí la diferencial ¿I els auria de tenir por? Vaja, doncs!

ESCENA ÚLTIMA

EN NIKITA, EN MITRITCH I LA MATRIONA

MATRIONA (*que ve de l'isba*). — Apal Que no véns?

NIKITA. — Oh! Així sí! valdrà més així! Ja vinc.
(*Se'n va cap a l'isba.*)

QUADRO SEGON

Canvia l'escena, que representa l'isba del primer acte, plena de gent, dreta i asseguda. En un recó l'Akulina i el seu promès. Sobre la taula les imatges religioses i el pa. Entre 'ls convidats s'hi veuen la Marina, el seu marit i l'uriadnick. Les dònnes canten. L'Anicia servèix aiguardent sobre una plàtara. Paren els cants.

ESCENA PRIMERA

L'ANICIA, LA MARINA, EL SEU MARIT, L'AKULINA,
EL SEU PROMÉS, UN COTXER, L'INTERMEDIARI,
UN MINYÓ, LA MATRIONA I CONVIDATS.

EL COTXER. — Apal! Es ora de marxar. El temple es lluny d'aquí.

EL MINYÓ. — Espera que 'l padrastra vingui a donar la benedicció... Però aon deu aver anat?

ANICIA. — Desseguida ve, companys. Beveu una altra copeta : feu-me 'l favor.

L'INTERMEDIARI. — Per què no ve? Fa una bona estona que l'esperem!

ANICIA. — Vindrà a l'instant : dintre un minut serà aquí. Apal beveu, amics! (*Ofereix aiguardent.*) Vos dic que ve desseguida. I vosaltres, nòies aixerrides, canteu-nos alguna altra cosa.

EL COTXER. — Ja han agostat el repertori. ¡Fa tanta estona que l'esperem!

(*Les dònnes canten. A la segona cobla entren en Nikita i l'Akim.*)

ESCENA II

ELS MATEIXOS, EN NIKITA I L'AKIM

NIKITA (*tenint a l'Akim per la mà i fent-lo passar davant d'ell*). — Entra primer tu, pare. No diré res si tu no 'y ets.

AKIM. — No m'agrada... vatua 'l món!... dimontril...

NIKITA (*a les dones*). — Calleul (*Amb la mirada cerca algú entre la gent*.) Marina : ets aquí?

L'INTERMEDIARI. — Apal pren l'imatge i beneeix els nuvis.

NIKITA. — Un instant. Espereul (*Cerca l'Akulina amb la mirada*.) Akulina : ets aquí?

L'INTERMEDIARI. — Per què has de cridar a tot-om? ¿No vols pas que la promesa sigui absenta de les noces?

ANICIA. — Déu meul Oh pare! Va descalç.

NIKITA. — Pare! Ets aquí! Mira-m! I vosaltres, que sou religiosos, mireu-me! (*Cau de genolls*.)

ANICIA. — Nikituchkal què fas? Oh! pobre cap meul

L'INTERMEDIARI. — Està galdós!

MATRIONA. — S'ha embriagat d'aquesta aiguarent francesa, i vet-aquí! Nikita, sigues raonable! Què fas? (*Ella vol alçar-lo, més en Nikita no fa cas de res i mira fixament al seu davant*.)

NIKITA. — Gent religiosa! Jo soc un pecador! Vull confessar els meus pecats!

MATRIONA (*engrapant-lo pel braç*). — ¿Que has perdut el seny? Que ets boig? Bona gent! ajudeu-me a treure-l d'aquí! Està malalt!

NIKITA (*apartant-la d'un cop d'espatlla*). — Deixa-m tranquil! Tu, pare : escolta! Marina : mira-m! (*Se postra davant d'ells i s'alça*.) M'he portat molt malament amb tu : t'avia donat paraula de ca-

sament, i 't vaig enganyar. Després de seduir-te vaig abandonar-te. En nom del Crist, perdona-m! (*Se postra novament davant d'ella.*)

ANICIA. — Què véns a fer? Ningú 't demana que parlis d'això. Es una inconveniència. Alça-t, que t'omplés de vergonya!

MATRIONA. — Li han tirat un encís, i ell no s'ho coneix. Té 'l cervell malament. Alça-t! No diguis bestieses! (*L'estira.*)

NIKITA (*movent el cap*). — No 'm toquis! Perdona-m, Marina, d'aver pecat contra tu! Perdona-m en nom del Crist!

(*La Marina amaga 'l rostre entre ses mans i calla.*)

ANICIA. — Alça-t, te dic, que 'ns avergonyeixes! Es aquesta l'ora de parlar de semblants coses? Oh! pobre cap meu! S'ha tornat boig rematat!

NIKITA (*rebutjant la seva muller, i girant-se de cara a l'Akulina*). — Akulina : a tu vull parlar-te ara. Escolteu, bons religiosos. Soc un damnat. Akulina : he pecat contra tu! Ton pare no morí de mort natural : se l'emmetzinà.

ANICIA (*llençant un crit*). — Oh! pobre cap meu! Què diu?

MATRIONA. — No sab on té 'l cap. Emporteu-vos-ell (*Alguns omens volen emportar-sel.*)

AKIM (*apartant-los*). — Espereu! Espereu, si 'us plau! dimontril... rellampl...

NIKITA. — Akulina, jo 'l vaig emmetzinar! Perdona mon crim, en nom del Crist!

AKULINA (*avançant un pas*). — No! Mentl... No es ell, qui 'l va emmetzinar! Jo sé qui 'u va fer!

L'INTERMEDIARI. — Calla! Asseu-te.

AKIM. — Oh Déu meu! Quin pecat! quin pecat!

L'URIADNICK. — Agafeu-lol Aneu a trobar lo starostal! Jo me 'n vaig a alçar acta. Apa! alça-t! Vine aquí.

- AKIM (*a l'uriadnick*). — Eil dimontril... rellampl...
Tu, el dels botons daurats!... Espera un instant.
Deixa-l parlar, dimontril...
- L'URIADNICK. — Tu, vell, no 't posis en el que no 't
pertocal Tinc d'alçar acta.
- AKIM. — Quina pressa que portes! Espera un ins-
tant, te dic, i no parlis d'acta. ¿No veus... di-
montril... que es Déu qui 'l fa parlar, rellamp?...
Un om se confessa... dimontril... i aquest ve a
parlar d'acta!
- L'URIADNICK. — Crideu lo starostal
- AKIM. — Espera... rellampl... que Déu agi acabat
la seva obra, dimontril... i llavors tu podras co-
mençar la teva.
- NIKITA. — M'aig de confessar d'un gran pecat,
encara! Akulinal jo t'he seduït! Perdona-m, en
nom del Cristl (*Se postra davant d'ella.*)
- AKULINA (*alçant-se*). — Deixeu-me. No vull casar-me.
Era ell qui 'u volia. Ara jo m'hi nego.
- L'URIADNICK. — Repeteix el que acabes de dir.
- NIKITA. — Espereu, senyor uriadnick : deixeu-m'ho
dir tot.
- AKIM (*amb entusiasme*). — Parla, fill meu! Dignes-ho
tot. Ja veuras... dimontril... com te sentiras la
conciencia alleugerida! Pensa en Déu : no temis
els omens. Déu! Es Ell qui 't fa parlar.
- NIKITA. — Després d'aver emmetzinat el pare,
he seduït la filla. Tenia autoritat sobre ella:
l'he feta servir per perdre-la i per matar son
fill.
- AKULINA. — Sí! Es cert! Es la veritat!
- NIKITA. — He ofegat son fill sota una fusta, abaix, a
la cava. M'he assegut assobre... l'he aixafat...
Els òssos li cruixien!... (*Plora.*) I l'he colgat a la
terra. Jo he fet això, jo soll
- AKULINA. — Ment! Jo li vaig dir que 'u fes!

NIKITA. — No 'm defensis! No tinc por de ningú.

Perdoneu-me, bona gent. (*Se postra.*)

L'URIADNICK. — Lligueu-lo. En quant al matrimoni, es evident que no 's pot realitzar.

(*Els omens desfan llur cinturó per lligar en Nikita.*)

NIKITA. — Espereu! Tindreu temps de sòbres! (*Se postra davant de son pare.*) Pare, perdona-mi perdona ton fill damnat! Tu m'advertires desseguida que 'm vegeries correr darrera aquesta viciosa : «— Quan la pota té envescada, l'au es prest agafada!» I jo, com un goç que soc, no t'he escoltat. Les teves paraules s'han complert. Perdona-m, en nom del Crist!

AKIM (*transportat*). — Déu te perdonarà, fill meu. (*L'abraça.*) Tu no t'has planyut : Ell te planyerà. Es Déu, Déu, qui 'u pot tot!

ESCENA ÚLTIMA

ELS MATEIXOS I LO STAROSTA

STAROSTA. — Hi ha molts testimonis, pel que veig.

L'URIADNICK. — Podem interrogar-los.

(*Lliguen en Nikita.*)

AKULINA. — Jo diré tota la veritat. Interrogueu-me a mi, també.

NIKITA. — No l'interrogueu : jo 'u he fet tot. Porteu-me on vulgueu : no diré res més.

OBRES DEL TRADUCTOR

Dialegs Dramatics.

Dialegs Imaginaris.

La Dama alegre (3 actes).

Arrels mortes (3 actes).

Aigües encantades (3 actes).

La Dama enamorada (5 actes).

Drama d'humils (1 acte).

L'Innocenta (1 acte).

L'Art dramatic (conferencia).

El Gran Aleix (2 actes).

Desamor (2 actes).

TRADUCCIONS

El Marxant de Venecia, d'en Shakespeare.

Els Menestrals, d'en Maxim Gorki.

El Domini de les Tenebres, d'en Tolstoi.

EN PREMSA

Otel·lo, d'en Shakespeare.

OBRES DE VENDA

EN LA

LLIBRERIA «L'AVENÇ»

DE JACINTO VERDAGUER

	Ptes.
Jesús de Nazareth.	1
Flors del Calvari	3
La Mellor Corona	3
En paper de fil.	6
Corpus Christi.	1'50
En paper de fil.	3
Eucaristiques	5
En paper de fil.	10
Rondalles	3
En paper de fil.	6
Discursos	2
En paper de fil.	4
Al Cel.	2
Viatges	0'50
Excursions	0'50
Flors de Maria.	0'50
Dietari d'un pelegrí a Terra Santa.	0'50
Prosa florida	0'50
Folk-lore.	1
En paper de fil.	2
Cantic dels Cantics, precedit d'Els Jardins de Salomó.	1
En paper de fil.	2
Colom, seguit de Tenerife	1
En paper de fil.	2
Perles del «Llibre d'Amic e d'Amat», den Ramon Lull	1
En paper de fil.	2

Col·lecció de Prosistes Catalans

VOLUMS PUBLICATS

	Ptes.
Desil·lusió , novela, per J. Massó Torrens (dos volums)	4
Quan se fa nosa , novela per J. Pous Pagès (dos volums)	4
Discursos d'en Jacinto Verdaguer.	2
En paper de fil.	4
El Futurisme , per Gabriel Alomar	1

EMILI RIERA

Guia Pràctic de la Filatura del Cotó

Aplec dels problemes resolts que més sovint se presenten en el curs de la fabricació de filats de cotó, taules pràctiques, vocabulari dels termes més usats, &, &.

7 pessetes

CANÇONS CATALANES

ARMONITZADES PER

ENRIC MORERA

POPULARS

	Ptes.
Els Segadors.	0'50
Plany.	0'50
El Compte Arnau.	0'50
La Mala nova.	0'50
El Rossinyol	0'50
Sant Ramon.	0'50
Montanyes de Canigó	0'50

Les set cançons, en un volum enquadernat,

5 pessetes

ORIGINALS

Marinesca	1'50
La Nostra nau.	1'50